

Tijd van onbehagen

Je zou de huidige tijd kunnen karakteriseren als tijd van onbehagen. De lading van deze uitdrukking sluit aan bij begrippen als ontevredenheid, tegenzin of zelfs wrevel. Dit geldt niet alleen in de maatschappelijke, maar ook in kerkelijke zin van het woord, waar het seksueel misbruik van minderjarigen door geestelijken als een smet op de kerk rust. Velen keren daarom de kerk de rug toe, terwijl anderen zich juist daardoor gemotiveerd voelen om het ware gezicht van de kerk te laten zien.

Het maatschappelijk onbehagen blijkt uit de verschuivingen die binnen de politiek hebben plaatsgevonden, waar de christendemocratische beweging het moest afleggen tegen de nieuw opgekomen stroming van de Partij voor de Vrijheid. Afgezien van het feit dat alle politieke partijen het begrip vrijheid hoog in het vaandel voeren, eigent de Partij voor de Vrijheid zich dat begrip in een bepaalde zin toe; namelijk door uitsluiting. Daardoor ontstaat juist de indruk dat zij geen vrijheid nastreeft maar onvrijheid. Volgens haar is de islam immers geen godsdienst, maar een verderfelijke ideologie; en de koran geen religieus boek, maar een soort Mein Kampf.

Hoe komt het toch dat de christendemocratische beweging zich zo heeft laten overrulen door de zogenaamde Partij voor de Vrijheid? De groei van die partij blijkt vooral te danken aan de overloop van christendemocraten naar die partij. Dat roept de vraag op, of de christendemocraten wel wisten waarom ze voorheen op de eigen partij stemden. Het fundament van de christendemocrati-

sche beweging is de christelijke vrijheid, gebaseerd op de bijbelse begrippen van gerechtigheid en vrede. Blijkbaar is dit fundament voor velen zo verwaterd, dat ze gemakkelijk van de ene beweging naar de andere overstappen. De motivatie is voor hen steeds bleker geworden.

De principiële vraag is echter, hoe je moet oordelen over een beweging die - zoals de Partij voor de Vrijheid - de grondwettelijke vrijheid van godsdienst ontkent. Ik moet dan tot de conclusie komen, dat de zogenaamde Partij voor de Vrijheid de grondwaarden van de democratie ontkent. Daarom moet ze als politieke stroming afgewezen worden. Je kunt echter ook pragmatisch denken en uitgaan van de redenering dat het nu eenmaal zo is en dat je toch tot een compromis moet komen. In dit verband wordt dan het woord gedogen gebruikt. Van de kant van de christendemocraten gedoog je dan eigenlijk wat je feitelijk afwijst; van de kant van de Partij voor de Vrijheid laat je toe wat niet met de eigen uitgangspunten in strijd is.

Hoe je het ook wendt of keert, met de standpunten van de Partij voor de Vrijheid zit je op het hellend vlak. De christendemocratische standpunten komen onder druk te staan, zodat ze verkwanseld dreigen te worden. De onduidelijkheid zal alleen maar toenemen en het onbehagen groter worden, zodat we steeds verder wegglijden in het moeras van vaagheden en onduidelijke inzichten.

T.B.

Genade

We delen elkaars goedheid
we leven van elkaars woord
we breken elkaars brood
we drinken elkaars geest.

Het is te hopen
dat het Geheim
van de Liefde ons
gunstig gezind zij,

dat we elkaar
niet te snel verliezen,
dat er in het verlies
Genade mag zijn.

Frans Boddeke cssr

Oktober 2010

Deze Roerom telt weer menig artikel dat ons spontaan vanuit het veld is toegestuurd (8.10.16.18.19). Dit doet ons plezier, maar we rekenen wel op begrip wanneer een bijdrage niet meteen geplaatst wordt of door de redactie terzijde gelegd. Ook *Mededogen* (12) is ons toegezonden en de redactie heeft deze bijdrage met enkele muurbloempjes aangevuld. *Leven en liefde vieren* (17) laat zien hoe gewetensvol jonge mensen met hun leven omgaan. En Gerard Lukken laat ons vanuit zijn nieuwste boek een blik werpen achter en tussen de Vaticaanse coulissen (14). *Laatste woorden* (6) en *Nacht der zielen* (9) spelen in op de tijd van het jaar en op nieuwe vormen van gedachtenis vieren. Naast dit alles bevelen wij de columns bijzonder aan (8.19) en ook de bijdragen van onze vaste medewerkers. Het is weer de moeite waard. 'Ik ga zonder De Roerom niet de winter in' liet iemand ons weten.

Redactie

Nieuws-, service- en communicatieblad voor mensen betrokken bij kerke en samenleving.

Redactie:

Nel Beex-Roos, Franck Ploum, Pieter Reesink, Peer Verhoeven, Ad Wagemakers

Medewerkers:

Ton Baeten, Toon van Beek, Josée van Blanckenburgh-Wijnen, Joost Koopmans, Jeanne van Leijzen, Huub Schumacher, Margreet Spoelstra, Gérard van Tillo, Cor Versteeg, Marcel Zagers, Rob van der Zwan

Vormgeving:

Ad van Beurden, Tilburg

Uitgever:

Stichting 'De Roerom' is gevestigd te 's-Hertogenbosch. KvK 's-Hertogenbosch S 41083196.

Stichtingsbestuur:

Leny Bastiaanssen-Verhoeven, Tilburg; Jan de Beer, Geldrop; Mebius Brandsma, Waalre; Denis Hendrickx, Tilburg; Cees Remmers, Hilvarenbeek; Marlies Scheepens-van Dijk, Tilburg; Bart Verreijt, Soest; Hans Waegemakers, 's-Hertogenbosch; Peter Wouters, Berkel-Enschot

Versrijnt:

Tienmaal per jaar. Prijs € 22,50; buitenland € 34,00.

Redactie en administratie:

bezoekadres:
Gasthuisring 54, 5041 DT Tilburg;
Telefoon (013) 545 58 00
postadres: Postbus 90105,
5000 LA Tilburg

Banken:

ABN-Amro Bank, Tilburg
nr. 26.48.19.950;
ING Bank nr. 3406513

Redactie-secretarie:

Nel Beex-Roos
e-mail: redactie@deroerom.nl

Abonnementen-administratie:

Truus Kuipers
e-mail: adm@deroerom.nl

Internet:

www.deroerom.nl

Produktie:

Van Beurden Graphics, Hassetstraat 96, 5046 LM Tilburg;
e-mail: vbg@becos.nl

ISSN 0921-5468

Brieven

Redactie

Prinsjesdag 2010

Bezuinigingen ruim 3 miljard
En voor Rutte lijkt dat nog maar de start.
Alle dames met een heuse hoed
Troonrede flink, omdat dat moet.
Rijtoer naar Ridderzaal door Den Haag
In de gouden koets vandaag
Xxlarge letters voor brilloos lezen.

Anne Franken 23-09-2010

Geen brug te ver

Geen soldaten die vechten voor vrijheid; vetes, ideologieën van weleer bestaan niet meer. Verleden en historie spelen vandaag geen rol, grenzen zijn vervaagd. Waar offensief en defensief gescheiden werden door een brug, lopen zij nu samen over deze beruchte brug: Duitsers, Canadezen, Amerikanen, Polen, Fransen, Oostenrijkers, Denen en Australiërs ... Een tocht van verbroedering. Wandelaars, burgers en militairen in colonne achter elkaar; lachend en zingend, een groot feest. De tocht van verbroedering, de tocht van ontmoetingen, de vrede van Nijmegen. Waar kan de vredesweek beter beginnen dan hier in Nijmegen? Of kan de vredesweek vandaag ook hier beginnen?

Frans Jorissen, Uden

Liederen

Enige tijd geleden ontvingen we bij het boekje *Overzicht van de gezangen* een begeleidend schrijven. Ik heb dat gelezen. Mijn verbazing werd verbijstering. Ik kan me niet indenken dat zo iets mogelijk is, - dat in 2010 kan gebeuren wat in dat schrijven staat.

Ik ben Jan de Vroedt uit Hardinxveld-Giessendam. Vanaf mijn achtste jaar ben ik koorzanger. Met een onderbreking vanaf mijn zestiende en mijn dienstplicht. Ik ben dus ongeveer vijftien jaar koorzanger. Tussendoor ook nog vijftien jaar lid geweest van het Dekenaal Koor Dordrecht. Dat heb ik altijd met veel overgave en plezier gedaan. Ook ben ik betrokken geweest bij de opbouw en het tot stand komen van de parochie *Vicariaat Land van Giessen en Linge*. De toenmalige bisschop van Rotterdam, mgr. Jansen, had aan onze bouwpastoor de opdracht gegeven, om te experimenteren. Dit hield in dat we onder leiding van onze pastoor ons gingen verdiepen in de opbouw van vieringen en het daarbij inschakelen van leken. Voor zover mij bekend was er toen nog geen pastorale school. In de loop der jaren heb ik meegewerkt aan het voorbereiden van en het mede voorgaan in honderden vieringen. Dit alles met heel verschillende pastoors; pastores, pastoraal werkers, soms ook - waar het oecumenische vieringen betrof - met dominees of liturgisten. Tijdens die voorbereidingen werden de teksten van gebeden en gezangen heel goed doorgesproken. Daarbij is nooit enig bezwaar of

(© Foto: Berna Verhoeven)

bedenking geweest tegen de liederen die nu - zoals in het begeleidend schrijven staat - niet goed genoeg zijn om in een viering gezongen te worden. Het is verdrietig te moeten concluderen dat al die mensen nu als niet ter zake kundigen worden bestempeld. Maar wie mag dat beoordelen?

De teksten van de gezangen die nu afgekeurd worden zijn gemaakt door mensen die hun gave van God hebben ontvangen. Elk weldenkend mens voelt aan wat er met die teksten wordt bedoeld. Ze zijn er om eer te brengen aan God. Jezus zelf heeft ons geleerd om te bidden: Onze Vader ... En zou een Vader zich ergeren aan een lied dat een van zijn kinderen heeft gemaakt, ook al is het niet volmaakt? Dit gelooft toch niemand.

Ik bekijk het zo. Als een kind voor vader of moeder een tekening maakt of stamelend een versje opzegt dan is die ouder daar blij mee. En dat kind vindt het fijn om zijn ouders een plezier te doen. En dan mag er toch niet iemand komen die het in de prullenbak gooit! Zo is het ook met die gezangen. Voor veel mensen zijn ze heilig zij hebben affiniteit met die teksten. Ook al zijn ze onvolmaakt. De teksten van die gezangen werden en worden nog steeds als heel inspirerend ervaren. Vandaar mijn vraag: Waarom mogen mensen niet met eigen woorden of met teksten die ze mooi vinden eer brengen aan de Vader?

God heeft de elementen vuur en ijzer, zuur en zout laten ontstaan en ze gebruikt bij de voltooiing van zijn schepping. Ook bij de schepping van de mens. God is een Vader bij wie je je thuis mag voelen. En een goed tehuis heeft toch een dak. Licht dat ons aanstoot in de morgen: Christus is toch het Licht. Ik hoop dat Hij mij nog vaak aanstoot. Elke morgen weer opnieuw. Als het moet gaan zoals in voornoemd schrijven staat, kunnen we net zo goed als boeddhistische monniken met een gebedsmolentje gaan zitten draaien. We mogen toch wel ons eigen gevoel in ons contact met God leggen.

Jan de Vroedt, Hardinxveld-Giessendam

Met woorden tasten naar verder

Peer Verhoeven

Wanneer ik het gekibbel over regels en wetten voor de liturgie hoor welt onweerstaanbaar de wens in me op: geef me een gebed dat iets zegt, - een lezing die overkomt, - een viering die aanspreekt. We proberen een bijdrage te leveren.

Bid om mensen
die hoop geven
vertrouwen wekken;
ontmoedigen opbeuren
onmachtigen bij de hand nemen.

Bid om mensen
die iemands leed al zien
voor de nood is geklaagd -
het verhaal al kennen
voordat het is verteld.

Bid om mensen
die durven vóórgaan
het voortouw nemen -
die blakend van vertrouwen
de toekomst in trekken.

Gebed

Wordt er niet langer
naar U gevraagd

nooit en nergens
meer om U geroepen -

verlangt een mens niet méér
dan wat te bemachtigen valt

hoopt hij niet langer
met hart en ziel op U,
tijd en ruimte voorbij -

dan dooft het licht
verstomt het lied
stokt het leven

dan zijn wij,
wie en wat ook geworden,
onzelf niet meer.

Blijf in ons gloeien
en dat wij U zoeken.

Bidden

Bid voor en met de mensen
die door aanhoudende herrie,
alle gepraat en kabaal
het leven niet meer horen
niet meer kunnen horen.

Bid voor en met de mensen
die door overstelpende drukte,
altijd haast, harder en méér
niet langer toekomen aan rust;
niet kunnen berusten.

Bid voor en met de mensen
die onder overvloed bedolven
door overdaad verwend

nergens nog dankbaar voor zijn,
van niets nog kunnen genieten.

Bezinning

Je unieke plaats
in het leven beseffen -
dat maakt tevreden.

Je door iemand gedragen voelen
bij iemand geborgen weten -
dat maakt vreedzaam.

Bij alle ups en downs
het leven blijven vertrouwen -
dat brengt vrede.

Denk aan

Denk aan de mensen
die worden geknecht,
in hun vrijheid beknut
zichzelf niet mogen zijn.

Denk aan de mensen
die niet zichzelf kunnen doen
van anderen afhankelijk, bij alles
op hulp aangewezen zijn.

Denk aan de mensen
die onmachtigen bijstaan,
anderen van schuld en schaamte
vrijpleiten en opluchting brengen.

Verworven

Naast kennis en kunde, wereldwijde com-
municatie en verkenning van de ruimte

gelden tolerantie en oecumene, emanci-
patie en democratie als grote verworven-
heden van onze tijd, al is het helaas vaak
méér idee en ideaal dan realiteit en vol-
dongen feit. Ook de religieuze ervaring
geldt als iets van deze tijd, maar 't is nog
moeilijk te zeggen waartoe deze leiden
zal.

Zuinig zijn

Ben zuinig op
feestdag en rustdag;
ze worden belaagd.

Ben zuinig op
stille momenten; ze worden
nauwelijks getolereerd.

Ben zuinig op
wat je aanvoelt, meegegeven is;
het telt weer mee.

Zien

Zie om naar mensen
die hun hele leven,
lange tijd of even
een zware last te torsen hebben.
Toon begrip, ontloop ze niet.

Zie om naar mensen
die niet meekunnen,
achteropraken,
de moed hebben opgegeven.
Zie ze niet over het hoofd.

Zie uit naar mensen
die kwalijke trends ontmaskeren,
modieus gedoe ontkrachten
en wegen wijzen, mensen waardig.
Steun hen; val hen bij.

Het kabbelen van het water
zelfs het bulderen van de zee,
het ruisen van de wind
zelfs het gieren van de wind,
het zingen van vogels
zelfs al wekken ze de slapers -
verstoren de stilte niet.
Maar één woord van de mens,
al is het maar fluisteren,
en er breekt iets.

(Peer Verhoeven, Paaswake 2005)

© Foto: Berna Verhoeven

Tekens

Gérard van Tillo

Een teken heeft iets mysterieus. Het openbaart en verbergt iets. Denk maar aan de letters en de woorden van onze taal. Het geldt des te meer voor de bijbelse taal die gaat over een hogere werkelijkheid.

Zowel in de taalwetenschap als in de antropologie bestaat veel aandacht voor het teken. Omdat de eerste antropologische onderzoekers de taal van de stammen die zij bestudeerden niet kenden, moesten zij gemeenschappen proberen te begrijpen uit de tekens die gegeven werden en via tekens met de mensen in contact zien te komen. De Amerikaanse wetenschapper Charles S. Peirce heeft een uitgebreide indeling opgezet van soorten tekens. Uit dit logisch tekensysteem van Peirce, de studies van de Zwitserse taalkundige Ferdinand de Saussure en de geschriften van antropologen zoals Claude Lévy-Strauss (Frankrijk) en Edmund Leach (Engeland) is de wetenschap van de *semiotologie* gegroeid, bij ons bekend als de *semiotiek*.

Begrippen

Hoewel verschillende indelingen en aanduidingen in omloop zijn, worden er in de semiotiek vier soorten tekens onderscheiden. Het eerste is het signaal of de index. Dit type blijft verbonden met datgene waarvan het een teken is. Bijvoorbeeld een rookpluim als teken dat er ergens vuur is. Het tweede type is het signum, dat alleen een culturele relatie heeft met het betekende. Bijvoorbeeld het teken van het kruis - signum crucis - dat zijn betekenis ontleent aan het sterven van Jezus. Maar er zijn ook tekens die geen verband hebben met wat ze betekenen, maar daar op grond van gewoonte of afspraak naar verwijzen. Zulke tekens worden symbolen genoemd. De betekenis van symbolen kan heel persoonlijk zijn. Tenslotte zijn er tekens die hun betekenis ontleen aan de gelijkenis met het betekende waar het naar verwijst. Zulke tekens worden iconen genoemd: foto's, landkaarten, maar ook in beeld gebrachte aanwijzingen in gebouwen en in het verkeer.

Iconen

In bepaalde situaties kan het verhelderend zijn je te realiseren met wat voor tekens je te maken hebt. De evangelist Johannes noemt de wonderen, die in de evangeliën aan Jezus worden toegeschreven en later ook door de leerlingen gedaan zouden zijn, tekenen. Zo ook Jezus' verschijningen in fysieke gedaante na zijn dood. In de trits van de vier typen tekens betreft het dan steeds iconen, beelden die overeenkomen met zijn fysieke gestalte toen hij nog levend aanwezig was; en wonderen en genezingen als iconen van de goddelijk macht die hem werd toegedicht. Moet je dan al die wonderen zien als his-

Ruth Houkes, Lely, symbool van reinheid, glas-in-lood raam, Jozefkapel Born

torische realiteiten die gebeurd zijn zoals ze worden beschreven? Als je dit denkt vergeet je dat tekens niet los staan van degene die ze geeft en degene die ze ontvangt. Tekens functioneren in een communicatiesysteem. Of en hoe ze werken hangt af van de relatie tussen zender en ontvanger. Ook woorden zijn tekens. Als je elkaars taal niet verstaat of niet naar elkaar luistert, hebben ze geen effect en gaat hun tekenwerking verloren. Pas in de betrokkenheid tussen spreker en luisteraar kunnen woorden een zinvolle werking hebben.

Geloof

Zo is het ook met de tekens in de Schrift. Ze getuigen van een geloofswerkelijkheid waarin ze bestaanbaar zijn en gerealiseerd worden. Als Johannes zegt, dat hij een aantal tekens die Jezus deed heeft opgetekend opdat wij zouden geloven, probeert hij de mensen niet over te halen op grond van de sterke staaltjes die Jezus uitgehaald zou hebben, maar spoort hij aan tot het geloof waarbinnen zulke tekens mogelijk worden. Die voorwaarde om te geloven komt bij alle tekens naar voren. 'Doe wat hij u zeggen zal; uw geloof heeft u gered', enz. Waar geen geloof is gebeuren geen tekens. Dat is ook de verklaring die in de Schrift wordt gegeven, waarom op de eerste paasmorgen het graf leeg

bleef. Zij konden nog niet geloven dat hij van de doden was opgestaan. Als daarom in het evangelie staat dat de apostelen vele wonderen verrichtten, betekent dit dat zij vele mensen tot geloof brachten. Er staat dan ook altijd bij, dat de Heer onder hen aanwezig was. Die aanwezigheid wordt mogelijk gemaakt door het geloof en versterkt het. Het vervult de gelovigen met ontzag en spoort hen aan overeenkomstig dat geloof te leven. Zo zegt Johannes het ook. De tekens worden ons gegeven opdat wij in zijn naam zouden leven.

Heilig

Het zijn tekens die heilig maken en zo heiligende tekens van Gods aanwezigheid in ons midden. Veel mensen zullen opmerken zulke tekens nog nooit te hebben gezien, nog nooit een verschijning te hebben gehad, nooit wonderbaarlijk genezen te zijn en dit ook niet van nabij te hebben meegemaakt. Maar als je dat moet vaststellen ben je daar ook nog niet aan toe. Het gaat om een geestelijke realiteit, tekens die je in geloof kunt zien. Als dat geloof er niet is, zijn de tekens er ook niet. Christenen zouden zo moeten leven, dat hun aardse leven dermate intensief met hun geloofsleven is verbonden, dat daarin hemel en aarde, tijd en eindtijd, het menselijke en het goddelijke zo intens met elkaar zijn verbonden, dat het één geloofswerkelijkheid wordt, die niet meer aan aardse grenzen en fysieke voorwaarden onderworpen is. Dan komt het geestelijk leven tot bloei en gaan mensen meer vanuit dit perspectief naar de werkelijkheid kijken. Allerlei gebeurtenissen worden dan tot levende tekens van Gods aanwezigheid en gebeuren er weer wonderen om ons heen. Voor anderen blijven die onopgemerkt, maar voor de betrokkenen zijn het tekens dat God zich met hen bezighoudt. De Schrift suggereert, dat die tekens er wel zijn, maar dat ons geloof niet altijd sterk genoeg is om ze waar te nemen.

Elim

30 okt. 10.00-16.00 u. Elimzaal Tilburg, Bijtanken aan de bron.
(013) 463 85 05;
stiltecentrum@elimgroep.nl

Hart op Weg

23 okt. 10.00-16.00 u. Jaarlijkse ontmoetingsdag, Ontmoetingen die je blijven in Huis van de Wereld Tilburg.
06 34 41 62 85; spirproj@planet.nl

Berne Anders

21 nov. 14.00-17.30 u. Abdijsstraat 49 Heeswijk: Spirituele filmmiddag.
(0413) 29 92 99

Gedicht Gedacht

Keuze van redactie

Uit de vele gedichten en compact geformuleerde gedachten die De Roerom in een aanhoudende stroom worden toegestuurd maakt de redactie een keuze. Deze keuze zegt niet alles over de kwaliteit van de gekozen en niet-gekozen teksten!

Kerkgemeenschap

Noem je geen rabbi, want je hebt maar één meester en jullie zijn als broer en zus voor elkaar.

Noem niemand op aarde vader, want je hebt maar één vader, de Vader in de hemel.

Laat je geen leraar noemen, want jullie hebben maar één leraar, de messias.

De belangrijkste onder jullie zal jullie dienaar zijn.

Wie zich verheft wordt vernederd; wie zich vernedert wordt verheven.
Matteüs 23,8-11

een rabbi hebben wij maar één en allen leren wij van hem als zusters voor elkaar en broeders huisgenoten en elkanders hoeders en één van hart vertrouwend op zijn stem

een vader hebben wij slechts één die ons boetseert en onderricht hem danken wij de wijsheid die gegeven is de gave waarin lust en leven is hij is de oorsprong van het licht

een leidzman hebben wij niet meer dan één gezalfde die Gods Woorden blijft verklaren hij voert ons naar de bronnen van het leven heeft ons zijn wet als weg gegeven en wie hem volgt die zal er wel bij varen

God vader ongemeten groot verschijnt ons in de minste mens en maakt ons voor elkander lotgenoot bekommerd en bedacht op ieders wensen

hij hult zich niet in pracht en praal die alledaags verschijnt in onze straten wordt kwetsbaar is geen god van staal voelt zich door mensen vaak verlaten

hij spreekt niet luid met hoog vertoon maar fluistert stil in hart en oren brengt ware wijsheid mee als loon voor wie in eenvoud zwijsend horen

hij wilde een gemeenschap van gelijkgezinden van hoorders en van doeners van het woord hoe zou het zijn als wij elkaar beminden als mensen die door egoïsme niet gestoord in 't dienen van elkaar hun grootheid vinden

Nico Tromp msc 2000

www.deroerom.nl

De dieren

De landman gaat, nu de avond is gevallen,
En de arbeid slaapt, voor 't laatst zijn hoeve rond;
Hij keurt het werk der knechts in schuur en stallen,
En als zijn schaduw volgt hem trouw de hond.

Hij toeft bij 't vee en luistert hoe het ademt;
Rond schoft en horen hangt een warme damp,
Die met een geur van zomer hem bewademt,
En in een nimbus nevelt om de lamp.

Dan loopt hij tastend langs de ruif der paarden,
Verwelkomd door een dreunend hoefgeklop;
Hij spreekt hen aan, en streelt een ruig behaarde,
Een speels hem toegestoken manenkop.

En als hij eindelijk, rustig na 't volbrachte,
De handen boven 't vlamvend houtvuur heft,
Vervult hem nog de ontroerende gedachte
Aan wat rondom hem leeft en niet beseft.

Hij peinst, en leest in 't boek met koopren sloten
Het hoofdstuk uit, dat Noachs tocht beschrijft,
Hoe de arke met haar simple reisgenoten
Lang op de oeverloze zondvloed drijft.

Gans in het wonderbaar verhaal verloren,
Terwijl hij mijmrend in de haardgloed staart,
Lijkt het hem of, door God daartoe verkoren,
Hij met zijn dieren over 't water vaart.

Aart van der Leeuw (1876-1931)

© Foto: Bureau Erasmus cultuur & communicatie/Eric Kolen

Vader

Mijn vader niet bij machte zijn diepste zelf te tonen, vond desondanks in mij een plekje om te wonen.

Subtiel en zonder fratsen, zag ik in hem een mens, die zijn gevoel verstopte, al leefde hij intens.

Zo is hij ook gestorven, verward en heel ver heen, voor niemand te begrijpen, met zijn gevoel alleen.

Toos Boleij-Gulickx

Als meiden van 17 van buiten geleerd. Ik ruik nog de herfst in de klas! *(Inzender)*

Laatste woorden

Huub Schumacher

Abdij Achelse Kluis

15 nov. 19.30 u. Completen met de monniken en 20.00 u. *Rouwen in de tijd* met Marinus van den Berg. (040) 206 99 55; (9.30-11.30 u. en 14.30-17.00 u.) abdij@achelsekluis.org

Boskapel

26 okt. 20.00-22.00 u.: Afscheidsrituelen. (024) 356 18 09 (18:15-19:15 u.); info@boskapel.nl

Mariënhage

2, 9, 16 nov. 14.00-16.00 u. Augustijnendreef 15, Eindhoven: Aan de hand van Ety Hillesum. (040) 244 88 97; www.binnenstadparochie.nl

Salesianum

23 okt, 13 nov, 19 febr, 12, 26 mrt, 10.00-16.30 u. Gemondseweg 41 Schijndel: Onthaasten, genieten en vriendschap. (073) 549 56 71; osfs@hetnet.nl

Sint-Adelbertabdij

30 okt. 14.00-16.30 u. Benedictushof Egmond-Binnen: Kleine kerkgemeenschap-Huisgemeenten. (072) 506 14 15; benedictushof@abdijvanegmond.nl

Ter Linde

25 okt, 1, 15, 29 nov, 13 dec. 19.30-21.30 u. Lieve Vrouwenplein 2, Uden: Droomwerk. (0411) 62 47 32; eriknoorman@live.nl of terlinde@kruisherenuuden.nl

De Hooge Berk

8 nov. na het diner-16 nov. 's morgens: 8-daagse retraite. (0497) 55 17 20; bergeijk@hoogeberkt.nl

Kerk en Samenleving

10 nov. 20.00-22.00 u. Hoofdstraat 43 Best: Een andere insteek. (0499) 37 27 74.

Leeftocht

23 okt. 10.00-16.00 u: Conferentiehôtel Leusden: Alle religies onder één noemer? (033) 465 07 00.

Het loopt weer tegen eind oktober, begin november. Chrysanten op de graven en dagen dat je niet om 'sterven' heen kunt. Dit jaar moet ik denken aan de laatste woorden van een stervende, die vaak heel zwaar wegen. Of het nu Jezus, tante Mina of oom Jan betreft, bij hen allen doen mensen hun uiterste best om te vertellen wat zij 'nog gezegd hebben'. Hoe doordringend tante iedereen nog aankeek ... Hoe hij iets zei maar niet goed te verstaan was ... Hoe haar zoon moeder wel begrepen had: dat ze goed voor vader moesten zorgen ... Juist ja, dat moet het geweest zijn, want moeder heeft dat zelf ook altijd gedaan. Laatste woorden wegen zwaar en blijven bij.

Oud en toch nieuw

Gaat het over Jezus, dan springt eruit wat hij kort voor zijn executie als min of meer zijn laatste woorden heeft gezegd volgens Johannes. 'Ik geef jullie een nieuw gebod: heb elkaar lief. Als liefde het bij jullie voor het zeggen heeft, zal iedereen kunnen zien dat je mijn leerlingen bent.' (13,34-35) Voor Johannes moeten deze woorden zowat Jezus' laatste woorden geweest zijn. Woorden van een stervende waar veel meer in zit dan je meteen denkt. Jezus noemt wat hij zegt iets nieuws. Maar dit valt op het eerste gehoor nogal tegen. Voor joden was het helemaal niets nieuws. Al eeuwen stond in de joodse Schrift te lezen dat je van de ander moet houden. Voor de gezellen van Jezus was het iets gloed nieuws omdat juist hij, die deze liefde voluit had getoond en uit liefde tot het uiterste zou gaan, dit liefdesgebod in de mond nam.

Goud op de valreep

Jezus is er in ieder geval van overtuigd dat zijn toehoorders kunnen liefhebben. Anders had hij zo iets niet gezegd. Op de valreep geeft Jezus hen nog een gouden medaille om om te hangen, op te hangen in de kamer, er vaak naar te kijken en om nooit meer te vergeten dat ze in staat zijn van anderen te houden; dat ze de kunst verstaan eigen belang te vergeten en gericht te zijn op andermans belang. Ze kunnen volgens Jezus een heerlijke warmtebron zijn voor iedereen. Op de valreep van iemand te horen krijgen dat je liefde kunt uitstralen, is niet niks. Liefde voor anderen is grandioos. Het laat de zon in de wereld schijnen al regent het nog zo hard. Thomas a Kempis brengt de liefde die Jezus hier mensen toedicht treffend onder woorden: 'Zonder liefde heeft je werk geen nut. En al wat uit liefde gedaan wordt, hoe gering en onooglijk ook, draagt zeer rijke vrucht. Bij God weegt de innerlijke houding zwaarder dan wat je feitelijk tot stand brengt. De mens die liefheeft brengt veel tot stand.'

Met hen mee

De verzekering dat je kunt liefhebben laat onverwachts nieuw bloed door je aderen stromen. Het geeft zelfvertrouwen, brengt je in beweging. In de Handelingen van de Apostelen is te lezen hoe zowel Paulus als Barnabas als een kind zo blij zijn met deze medaille van liefde. Ze rennen om iedereen in de vreugde van die laatste verzekering van de stervende Jezus te laten delen. Lucas brengt dat in zijn Handelingen knap in beeld. In een paar verzen bereis je met die twee zowat de hele wereld. Ze verkondigen

Thomas a Kempis, standbeeld in Kempen (D)

hun boodschap in Derbe, Lystra, Ikonium en Antiochië. Het gaat verder naar Pisidië, Pamfilië via Perge naar Attalia. (Hand 14, 21-27) Iedere mens moet namens Jezus bevestigd worden als een goddelijk kunstwerk dat kan liefhebben. Die blijde boodschap, op de valreep door Jezus gegeven, moet iedereen horen. In onze samenleving is het niet altijd gemakkelijk en vanzelfsprekend om te laten blijken dat je een leerling van hem bent. Zelfs binnen de kerk vraagt het momenteel al krachtstroom om de liefde onder elkaar te bewaren.

Niet herkenbaar

Door deze laatste woorden van Jezus wordt het zo duidelijk dat uniform, liturgische kleding, mijter, toga, het kruisje op je revers, de collar om je hals mensen op geen enkele manier herkenbaar maken als zijn leerlingen. Zijn laatste woorden stellen dat we alleen aan onze liefde als leerlingen van hem herkenbaar zijn. Fijn dit te horen, maar tegelijk is het slikken. Het is zo anders dan we vroeger dachten! Toen waren Jezus' volging herkenbaar aan het feit dat ze gedoopt waren, gehoorzaam aan de paus en aan vader en moeder, netjes baden voor het eten, veelvuldig het heilig misoffer bijwoonden en de catechismus van buiten kenden. Jezus' bijna laatste woorden brengen me in verlegenheid: ben ik wel zijn volging? De laatste woorden van een stervende, zeker van Jezus, wegen zwaar. Kijk telkens weer naar de medaille die hij op de valreep gaf. Je knapt ervan op.

Samen op pad

Redactie

Op deze pagina vraagt De Roerom aandacht voor mensen met een beperking in de ruimste zin van het woord. Wat zij zelf te berde brengen en wat er voor hen gedaan en georganiseerd wordt en is. Berichten hierover zijn welkom bij de redactie van De Roerom die uit wat binnenkomt een keuze maakt. Laat van u horen. Deze maand aandacht voor een bijzondere tentoonstelling in het Bijbels Museum te Amsterdam.

Wonder boven Wonder

Nel Beex

Van 2 oktober 2010 tot en met 30 jan. 2011 presenteert het Bijbels Museum te Amsterdam de tentoonstelling *Wonder boven wonder - Outsiderkunst en bijbelverhalen*. Een prachttitel! Het betreft bijbelverhalen gezien door de ogen van 44 kunstenaars met een verstandelijke beperking van zorgorganisatie Amerpoort. Prachtige kunst: intuïtief en creatief. Bijbelverhalen zijn door hen vertaald naar kleurrijke en verrassende schilderijen; vaak heel persoonlijk en raak getroffen.

Jans Pakhuys

In Amersfoort kun je dagelijks kunstenaars aan het werk zien in *Jans Pakhuys*, cadeauwinkel, galerie, atelier. Jans Pakhuys maakt onderdeel uit van *Amerpoort*, een organisatie in de provincie Utrecht die verschillende diensten biedt aan mensen met een verstandelijke beperking. De machtige motor van het atelier is Ida Vaessen, coördinator kunst en zeer bevlogen voor de organisatie en voor de mensen die hier dagelijks komen. De kunstenaars met een zekere aanleg en af-

initeit met schilderen worden begeleid door professionele kunstenaars. Dit keer zijn ze ook een half jaar lang terzijde gestaan door mensen van *De Open Poort*, de oecumenische geloofsgemeenschap van Amerpoort op de locatie *Nieuwenoord* in Baarn. Een half jaar lang lazen zij verhalen uit de bijbel voor. De voorgelezen verhalen en beroemde bijbelse voorstellingen van grote meesters zoals Leonardo da Vinci en Rembrandt vormden hun inspiratiebron.

Kunstenaars

Wie het Bijbels Museum bezoekt krijgt grote bewondering voor deze kunstenaars. Je zou heel graag willen weten, waarom Steef Duyst kiest voor de toren van Babel en deze uitbeeldt. Maar Steef laat niets los. Je mag er zelf naar raden. En zo ver gaat het de meeste kunstenaars. Ze werken met groot elan maar erover praten, nee dat lukt ze meestal niet. Hun schilderijen moeten voor zich spreken. Wie een completer beeld van de tentoonstelling wil krijgen kan in de museumwinkel een dvd kopen. De NCRV volgde namelijk de kunstenaars en de medewerkers van het Bijbels Museum bij de totstandkoming van de tentoonstelling.

Steef Duyst *De toren van Babel*

Caroline Sterkman *Adam en Eva*

Bijzonder

Bijna alle zalen van het Bijbels Museum zijn in gebruik voor een selectie van 180 kunstwerken. Bezoekers kunnen op deze bijzondere wijze kennismaken met de onbekende wereld van mensen met een verstandelijke beperking en hun unieke kijk op bijbelverhalen. Alle werken zijn te koop. Bij de tentoonstelling verschijnt ook een *Kunstagenda 2011*. De opbrengst hiervan komt ten goede aan nieuwe kunst- en cultuurprojecten van Amerpoort. Bijzonder is ook de voorleesroute voor kinderen tussen de 4 en 12 jaar die in de tentoonstelling is opgenomen. Bij zes kunstwerken kunnen (groot)ouders hun (klein)kinderen zelf het bijpassende verhaal voorlezen en tegelijkertijd de kleurrijke werken bewonderen. Deze route duurt ongeveer 45 min.

Zelf doen

Wie tussen de zeven en twaalf jaar oud is mag en kan ook zelf aan de slag. Kinderen van deze leeftijd worden uitgenodigd om op 23, 24, 27, 30, 31 oktober en op 29 en 30 december vanaf 14.00 u. deel te nemen aan de workshop *Wanabe a kunstenaar*. Volg het proces van de kunstenaar en maak je eigen kunstwerk. Breng je fantasie mee; het museum zorgt voor een enorme hoeveelheid materiaal en inspiratie. Kinderen t/m 12 jaar gratis; volwassenen € 8,- p.p. Met een kortingsbon via www.nederlandsbijbelgenootschap.nl € 6,- euro p.p.; (023) 514 61 46.

Reserveren wordt wel aanbevolen: (020) 624 24 36 of via info@bijbelmuseum.nl
Bijbels Museum, Herengracht 366-368,
1016 CH Amsterdam.

Wonder van mijn bestaan

Samenleving

Een mens is een samenleving in het klein. Alle verschillen die je tussen mensen aantreft, kun je ook binnen de geloofswereld van het individu terugvinden. Zoals op momenten bepaalde stemmen in de samenleving de boventoon voeren en andere nauwelijks hoorbaar zijn, zo kan in de individuele geloofswereld de ene periode een bepaald geluid meer aan het woord zijn dan een ander.

Het pluralisme van de huidige samenleving is in de individuele geloofswereld terug te vinden. Alle meningen en opvattingen die ik om mij heen hoor, hoor ik in mijzelf terug. Wat ik geloof is een verzameling van: geloof en twijfel, vertrouwen en onzekerheid, zeker weten en vermoeden, onverschilligheid en betrokkenheid, kritiek en nieuwsgierigheid, realisme en romantiek. Waar onze maatschappij multicultureel is kan het persoonlijke geloofsbewustzijn meerstemmig worden genoemd.

In een tijd waarin informatie- en communicatietechnieken enorm toenemen, komen culturen onvermijdelijk met elkaar in contact en in conflict. Er zijn mensen die belangstellend de dialoog en de ontmoeting met de ander opzoeken; er zijn ook mensen die zich liever terugtrekken binnen hun eigen cultuur omdat zij zich daar prettiger voelen. Er zijn mensen die voor de ander willen opkomen, er zijn ook mensen die de ander het liefste negeren of eisen dat hij zich aanpast. Deze processen van dialoog en misverstand spelen zich af binnen de individuele geloofswereld. Mijn geloof en twijfel kunnen harmonieus samengaan maar ook in conflict komen met elkaar. Is het mogelijk om zowel een religieus als een niet-religieus mens te zijn? Kan ik op het ene moment gelovig zijn en op het andere moment niet-gelovig? Misschien vraagt onze tijd, onze wereld juist om deze flexibele manier van geloven. Een breuk met de gangbare opvattingen van religie en geloof.

Marcellus

Ben van den Boom

Op bezoek bij mensen in het Lucia, een psychogeriatrisch tehuis, kom je in een gezellige aula die als een oase rust uitstraalt. Daar zie en ondervind je dat ook déze mensen bij het verhaal van God horen.

Voor de mensen die gastvrij aan een tafeltje geholpen worden met een kopje koffie en een gebakje bestaat slechts het 'hier en nu'; geen gisteren, morgen of vorige week, maar hoogstens een 'lang geleden'. De zwaarste patienten onder hen zijn zich niet meer bewust van een God die hen doorgrondt, van verre hun gedachten doorziet, zijn hand op hen legt en hen omsluit van achter en van voren, zoals de psalm zegt.

Mijn geheugen los zand

Mijn vriend Ap woont op de tweede etage. Zijn wereld is tussen twee deuren die je slechts kunt openen met een jaartal. Hij begint er niet aan, hoewel hij als ik afscheid van hem neem de neiging heeft mee te ontsnappen. Toch durft hij het niet, waarschijnlijk uit vrees zijn beperkte zekerheden kwijt te raken. 'Mijn geheugen is los zand' zegt hij wel eens ... 'ik kan niet meer denken en weet soms niet meer wat voor of achter is.' Hij ijsbeert over de afdeling, af en toe toege-schreeuwd door een medepatiënte 'donder op!' 'Kun je dat verdragen?' vraag ik hem. 'Ach' zegt hij berustend 'je went eraan en ... ik kan haar toch geen pak rammel geven.' We gaan aan tafel zitten en je hoort hem zachtjes zeggen: 'Ik neem het leven zoals het komt.' De opstandigheid van vroeger is verdwenen. Het zou een zin uit een psalm kunnen zijn!

Ansichtkaarten

Naast hem aan tafel zit een mevrouw met haar handen gevouwen om een tasje, met een stapeltje ansichtkaarten. Een voor een haalt ze die kaarten tevoorschijn en koes-

tert ze met veel liefde. Je kunt zien dat elke kaart kostbaar is voor haar, want er staat een lief woord of een getekend zonnetje met veel stralen op. Je weet niet wat ze denkt, maar het zou een gebed kunnen zijn zoals ...

*Laat het duister mij opslokken
het licht om mij heen
veranderen in nacht
ook dan zou het duister
voor U niet donker zijn
de nacht zou oplichten als de dag
het duister helder zijn als het licht.*

Voor deze mevrouw was er een moment van geluk, tastbaar in een ansichtkaart. Het wonder van haar bestaan licht dan even op.

Juist zij gedragen

Je ervaart op zo'n moment dat ook deze gestrande mensen gedragen worden, zoals Hein Stufkens zegt, door een goddelijke kosmische scheppingskracht waar wij allemaal ten diepste deel van zijn. Je ziet oude mensen dag in dag uit op bezoek gaan bij hun uit het huis geplaatste partners na veertig tot vijftig jaar lief en leed samen gedeeld te hebben. Met een lief woord of strelend gebaar proberen ze een glimlach of een dankbare blik op hun gezicht te toveren, wat meestal niet lukt, want er is geen ruimte meer voor gevoelens. Christianne van der Wal heeft dit ontroerend vertolkt in een gedicht.

*Zij zijn zoveel van hun wezen verloren
ze zijn kwijt wat ze doen, wie ze zijn
roepen of murmelen
dwangmatig in geluid en gebaren
schuifelen van bed naar stoel
met ogen die wazig naar binnen kijken
enkelen worden verschoond, gevoerd
lijken ontdaan van verstand en gevoel
kunnen slechts nog onwezenlijk staren.*

De piano

Dementerende mensen voelen zich vaak bedreigd, verdwaald of leven in een wereld waarin je nauwelijks kunt doordringen. Ap heeft ook van die momenten en dan hoeft ik maar te zeggen 'ga je mee naar de piano?'. Dan beginnen zijn ogen te stralen als ik melodieën speel van zestig jaar geleden zoals 'Bei mir bist du schön'. Wellicht geeft deze muziek hem geluksmomenten en komen er diep in zijn hart gedachten uit de psalm opborrelen.

*Doorgrond mij God en ken mijn hart.
Peil mij, weet wat mij kwelt.
Zie of ik geen verkeerde weg ga
en leid mij over de weg die eeuwig is.*

Nacht der Zielen

Redactie

'Hij wist niet precies wat hij zich daarbij voor moest stellen, maar het leek hem of dat woord meer met levenden dan met doden te maken had.' (Uit Cees Nooteboom *Allerzielen*)

Dinsdag 2 november 2010 vindt in de Kloosterbibliotheek Wittem de *Nacht der Zielen* plaats. In het programma staat herdenken van dierbare overledenen centraal.

Vanuit traditie

De Nacht der Zielen biedt plaats aan iedereen die - recent of langer geleden - te maken heeft gehad met een aangrijpend overlijden. Dit kunnen mensen zijn die je heel nabij waren of mensen die je gekend hebt en veel voor je betekenden. Er wordt ruimte en tijd genomen om te herdenken en stil te staan bij al die 'mensen van voorbij'. In de provincie Limburg is het leven in een aantal opzichten nog steeds doordrenkt van katholieke tradities. Zo is bidden voor de overledenen, op of rond Allerzielen, graven verzorgen en bezoeken, voor veel mensen vertrouwd.

Naar licht gedragen

In Kloosterbibliotheek Wittem wordt met de Nacht der Zielen onder het thema *Van duister naar licht gedragen* stem gegeven aan het onzegbare. Dit gebeurt met poëzie, verhalen, beelden, muziek, dans en stilte. Weet hebben van verdriet, mischien van schuld; maar ook van troost en dankbaarheid, licht en hoop. Zo wordt ruimte geschapen, waarin de zielen tot hun recht komen, - onze zielen en de zielen van wie niet meer bij ons leven.

Lint

De Nacht der Zielen wordt ook zo gevierd

Natuurbegraafplaats Assel bij Hoog Soeren (© Foto's: Berna Verhoeven)

in Venlo, Roermond en Zenderen. In de Limburgse plaatsen gebeurt dit onder auspiciën van *Lint*, dat vanuit maatschappelijke betrokkenheid de relatie tussen kunst en religie wil bevorderen. Het is een samenwerkingsverband van de stichting Prisma Venlo, stichting 't Groenewold Venlo, Jongerenkerk Venlo, Centrum de Kapel Roermond en Klooster Wittem. Deze participanten vormen geografisch gezien een lint door Limburg van noord naar zuid. In Venlo luidt het thema *Boven de wolken*.

Praktisch

De samenkomsten duren één tot anderhalf uur. Voor wie wil is er na afloop gelegenheid om samen te zijn en iets te drinken. In Wittem kunnen vooraf kaartjes gereserveerd worden via de receptie ((043) 450 17 41 dagelijks van 8.00-20.00 u); deze moeten voor 19.30 u. afgehaald worden.

Venlo Jongerenkerk, Minderbroederstr. 1; Aanvang 20.00 u. (077) 354 66 89.
Roermond Ursulakapel, Voogdijstraat 24; Aanvang 19.30 u. (0475) 33 28 86.
Wittem Kloosterbibliotheek, Wittemer Allee 32; Aanvang 20.00 u.
Zenderen Bezinningscentrum de Zwanenhof; Aanvang 19.30 u. (074) 265 95 25.

Rondom Allerzielen

Zaterdag 30 oktober van 13.00 tot 17.00 u. een bezinnende bijeenkomst rondom

Allerzielen bij *Zin in Werk*, Buxtelseweg 58 Vught. Met poëzie, beeldende kunst en rituelen stilstaan bij Allerzielen en samen geliefde overledenen gedenken. Geen dag van rouw, maar zoals kunstenaar Ida van der Lee, initiatiefneemster van *Allerzielen Alom*, zegt: de doden niet verzwijgen, maar vieren wie zij waren en wat zij te zeggen hebben (zie www.allerzielenalom.nl). Marcel Elsenar is uitgenodigd om de bijeenkomst te leiden. Hij heeft in de Amsterdamse nieuwbouwwijk IJburg een aantal jaren een Allerzielenviering georganiseerd. Breng een of meer foto's mee van overledenen die u wilt gedenken. Kosten: € 20,- incl. koffie en thee, graag vóór 20 oktober overmaken naar ING 9148656 t.n.v. Beweging van Barmhartigheid, Vught. Aanmelden: bij voorkeur via secretariaat@barmhartigheid.nl

Dag der dierbaren

Donderdag 28 oktober voor de derde keer de Dag van de Dierbaren in Congressentrum De Werelt te Lunteren. Een speciale dag waarop wordt stilgestaan bij dierbaren die er niet meer zijn. In het ochtendprogramma worden drie lezingen gehouden: Leo Fijen spreekt over Praten over de dood helpt, voor en na het sterven; - Daan Westerink over Kinderen en verlies van ouder(s) - Karin Kuiper over Het verlies van je echtgenoot/levenspartner. In de middag actief aan de slag in drie verschillende workshops: Schrijven over verdriet; - De rol van muziek bij rouw/verdriet; - Een spelvorm bij rouw/verlies: *Alle sterren van de hemel*.

Meer informatie op www.dagvandedierbaren.nl

Roepingencrisis en rol vrouw in de kerk

A.H. te Dorsthorst omi, Paramaribo

Met interesse heb ik in *Omhoog*, Weekblad voor Kerk en Samenleving, de twee hoofdartikelen *Diaconaat voor vrouwen?* en *Is er een roepingencrisis?* gelezen. Naar mijn idee zijn deze zeker informatief, helpen ze om verder na te denken en een mening te vormen over deze voor de r.-k. kerk belangrijke onderwerpen.

Hoewel de paus de officiële discussie over vrouwen voor het priesterambt en gehuwde priesters gesloten heeft verklaard, wil ik toch graag mijn persoonlijke mening en enkele bijbelteksten delen met de lezers van *Omhoog*.

Vrouw belangrijk in de kerk

Allereerst meen ik na ruim veertig jaar pastorale arbeid in Suriname te moeten vaststellen dat vrouwen over het algemeen een grotere affiniteit met en gevoel voor het religieuze hebben. De vrouw staat meer open voor de religieuze dimensie van het leven. Ook hebben vrouwen meestal een grotere rol in het overdragen en voorleven van religieuze gebruiken naar de jeugd toe. Bovendien valt het op dat vrouwen over het algemeen meer toegewijd en geëngageerd zijn in religieuze en kerkelijke activiteiten. Niet voor niets bestaat de grote meerderheid van vrijwilligers bij werkgroepen in de kerk uit vrouwen. Evenzo is de opkomst bij de kerkvieringen duidelijk in het voordeel van vrouwen. In ons bosland hebben we de ervaring dat vrouwelijke pastorale leiders ofwel catechisten even waardevol functioneren als mannelijke pastorale leiders.

Tegenstrijdig

Het komt dus ongerijmd en tegenstrijdig over om te spreken van een roepingencrisis en groot priestertekort als de kerk zich de luxe kan veroorloven om het grootste

en meest toegewijde deel van de kerkleden al bij voorbaat uit te sluiten. Bovendien kiest ze uit het overblijvende kleinste deel nog alleen de kandidaten uit, die al bij voorbaat willen beloven levenslang zonder vrouw als partner te zullen leven. Je moet dan wel heel sterke argumenten hebben, om zo kieskeurig te kunnen zijn. In de artikelen lees ik twee argumenten waarom de kerkleiding - volgens haar eigen verstaan - geen vrouwen tot priester kan wijden. Ten eerste heeft ze het gezag niet, omdat Jezus alleen mannen tot priester heeft aangesteld tijdens zijn leven hier op aarde. Ten tweede kan de rol van de priester als vertegenwoordiger van Christus slechts door een man worden vervuld.

Andere gelovige visie

Deze argumenten overtuigen me eerlijk gezegd niet zo erg. Want in de brief van Paulus aan de Galaten staat: 'Want gij zijt allen kinderen van God door het geloof in Jezus Christus. Want gij allen die in Christus zijt gedoopt, zijt met Christus bekleed. Er is geen jood of heiden meer, geen slaaf of vrije, geen man of vrouw; allen tesa-men zijt gij één persoon in Christus Jezus.' (3,26-28) Volgens dit bijbelwoord is ieder die gedoopt is en in Jezus Christus gelooft, met Christus bekleed en is er in de nieuwe geloofsgemeenschap geen onderscheid meer tussen man en vrouw. Beiden zijn één persoon in Christus Jezus. Hoe kan dan de rol van priester als verte-

genwoordiger van Christus niet door een vrouw vervuld worden?

Niet durven?

In zijn tweede brief aan Korinte zegt Paulus: 'Hij is voor allen gestorven, opdat zij die leven niet meer voor zichzelf zouden leven, maar voor Hem die ter wille van ons is gestorven en verzezen. Daarom beoordelen wij voortaan niemand meer naar de oude maatstaven. En al hebben wij Christus ooit op zulke wijze beoordeeld, dan nu toch niet meer. Zo is dus wie in Christus is een nieuwe schepping; het oude is voorbij, het nieuwe al gekomen.' (5,15-17) Persoonlijk denk ik soms dat de kerkleiding het oude blijft koesteren en het nieuwe nog niet aandurft. Daarmee houdt de kerkleiding zijn eigen mannelijke machtspositie wel in stand, maar doet de kerk zichzelf als geloofsgemeenschap tekort en benadeelt zij de gelovigen, die lijden onder tekort aan priesters en voor-gangers.

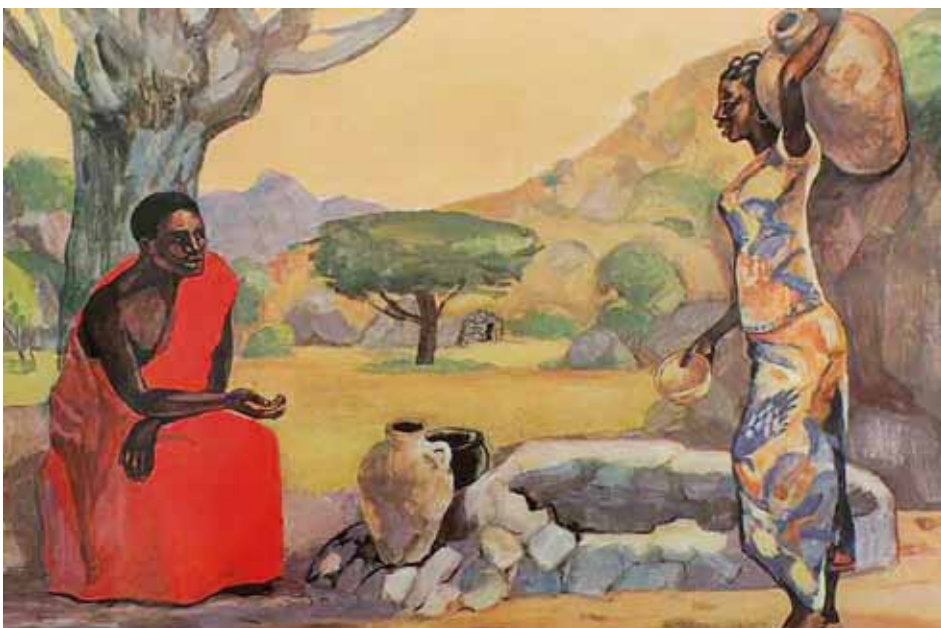
Jezus en vrouwen

Is het niet jammer te moeten vaststellen dat Jezus vooruitstrevend is in zijn waardering voor de vrouw en haar plaats in de toenmalige samenleving en dat de katholieke kerk als voortzetting van Jezus' missie op aarde, in onze tijd eerder achterop loopt waar het de positie en ontplooiingsmogelijkheden van de vrouw betreft? In de huidige samenleving hebben vrouwen toegang tot alle (top)posities in alle beroepen tot en met de wetgevende en uitvoerende macht - president - van een land. Zelfs de joden, die in de tijd van Jezus alleen mannelijke rabbi's hadden, kennen nu al geruime tijd vrouwelijke rabbi's in Amerika en Europa tot in Jeruzalem toe. En heeft Jezus niet een gehuwde man - Petrus - gekozen als woordvoerder van zijn apostelen en als de eerste paus van de katholieke kerk? Wonderlijk, dat in dit geval het precedent van Jezus openens niet telt voor de huidige kerkleiding. De jonge christengemeenten in Handelingen en in de brieven van Paulus kenden vrouwelijke diakens. Waarom ziet de kerkleiding van nu vrouwen nog steeds als een bedreiging?

Persoonlijke beleving

Mochten lezers na bovenstaande overwegingen gaan denken dat ik me niet gelukkig of niet thuis voel in de r.-k. kerk, dan wil ik dit direct rechtzetten. Ik hou van mijn werk als priester in onze r.-k. kerk. Ondanks alles. Dat weerhoudt me evenwel niet onze kerk, waar ik soms bezorgd om ben, kritisch te volgen.

De Roerom toegestuurd
door J.J.M.W. ter Laak, Helmond

Jezus en de Samaritaanse vrouw bij de put (schilderij uit Kameroen) © JesusMafa

Boom

Jeanne van Leijssen

De dag nadat de Anne Frank-boom door weer en wind is geveld, volg ik een paar deuren verder aan diezelfde gracht een studiedag over 'Aziatische Kunst'. Op animerende wijze wordt de 50-(grijs)koppige cursusgroep door een luister- en kijkcollege geleid, waarop heel vaak de term 'animisme' valt. Bezielend en bezielend, om het zo maar eens te zeggen. Zo begrijp ik dat het animisme een cruciale rol speelt in Aziatische Kunst en zich vooral bedient van de vier archetypen water, rots, berg en boom.

Zoals gezegd, op inspirerende wijze verbindt de begeleidende kunsthistorica plaatjes met praatjes over achterliggende gevoelens, gedachten en gedragingen uit aloude oosterse culturen als Confucianisme, Hindoeïsme, Taoïsme en Boeddhisme. En om in de huidige tijdsgeest te blijven, betreft ze er ook een beetje de islam en het christendom bij. Zij, onze docente, onderstreept wat dit laatste betreft de impact van de zijderoutes.

Lange afstanden en weidse landschappen maken dat de mens zich toen, maar ook nu nog, erg nietig kan voelen. Of is

(© Foto: Jac van Leijssen)

het nederig? Al het water bijvoorbeeld, dat deze zomer op zoveel plekken op aarde en met donderend geweld van A naar B spoelde, houdt die ervaring maar al te goed levendig. Toen in augustus, nota bene op de avond van de Pakistan-actie, ook onze gootsteen flink pruttelde, raakte mij dat diep. Is dit begeestering? Is dit bezieling?

Water, rotsen, bergen, bomen. Vooral het relaas over archetype 'boom' houdt mij nog dagen bezig. Ik onderzoek zowaar mijn eigen 'boomgeschiedenis'. Als poldermeid van geboorte markeerde een boom op het kilometerslange winderige zandpad naar de 'harde' straat het halfweg-punt. Een punt om naar uit te kijken. Net als verre en vroege trekkende volken dat deden. Onder een boom was en is het vaak goed rusten, slapen, spelen, vertellen en mediteren. Boeddha's boom is als zodanig bekend. In en aan bomen kunnen briefjes, vlaggetjes, bedankjes, denkensymbolen, attributen worden achtergelaten. Bomen verbinden.

Bomen kunnen goed wortelen of juist niet. De es die nu pal voor ons huis staat is geplant op een plaats waar eens een oude landweg kruiste en doet het gewoon niet zo goed als de andere bomen in de straat die in de volle grond zijn geworteld. Toch heeft 'onze' boom bewezen een vechter te zijn, want elk voorjaar is hij als eerste in blad. Ik houd van bomen en zeker van wortels. Juist de kronkelige stukken hout onderaan de stam van de Heilige Eik, de Eiken Mik, de Vijfde Eik, de oudste boom, de hoogste boom, de dikste boom, de Pijnappel en wat al niet meer, intrigeren mij. Wortel, maar ook tak als symbolen voor voor- en nageslacht. Zij leven, ook al zijn zij dood. Zij bestaan, ook al zijn ze vergaan. Zij zijn verworden tot verhalen en vaak de mooiste die we kennen en weer doorvertellen. Bomen over bomen. Ik kan er geen genoeg van krijgen.

jeanne@vanleijssen.nl

Zoals een blaadje valt

Hij wist niet waar het vandaan kwam. Het was ook nooit eerder gebeurd. Ze gingen zoveel jaren al, in de winter, in de lente, in de zomer, in de herfst. En hij was er altijd bij, op zijn vaste plaats, juist achter Tinka met haar rode haar, die vooraan liep omdat ze zo klein was. En hij was nog net zo trots op zijn blauwe uniform als de eerste dag.

Het was oktober zoals het al zo vaak oktober was geweest. En ze liepen door de zo bekende straten. En toen viel dat ene blaadje. Gewoon, zoals een blaadje valt. Het schudt een beetje nee, gaat weer even iets omhoog en iets naar links. Maar er is geen houden aan. Hij zag het gaan. Gewoon een geelbruin blaadje, dat valt. Zijn ogen konden niet meer weg, alleen nog volgen. Het vallen volgen. Hij merkte niet dat hij bleef staan

tot de man achter hem bijna over hem heen viel. Hij liep weer mee, rechtsaf de Nieuwstraat in. Hij wist niet waar het vandaan kwam, het was niet eerder gebeurd, al wist hij al lang wat tranen waren. Nog nooit sloeg hij zo traag de trommel.

Margreet Spoelstra

Mededogen

Joep Huiskamp

In de laatste Roerom van september staat een aantal artikelen dat mij getroffen heeft en me brachten bij het thema *Mededogen* dat me al enige tijd bezighoudt. Vandaar deze uitgebreide reactie.

Huub Schumacher schreef over *Peuteren aan het Godsbeeld* - over de onnodige neergang binnen de kerk, - over de pauselijke nachtmerries en de blindheid van paus en de kerkelijke leiders. Ik las het prachtige *In Memoriam Nico Tromp* die zegt God niet meer te kennen in de beknottende regels, waarvoor sommige richtingen binnen de kerk een voorliefde schijnen te hebben. De verzuchting van Gerard van Maasakkers, die nog een kaarske opsteekt voor de volgelingen recht in de leer. 'Da ze verzachten, Lieve Heer!' En ten slotte het eerlijke en moedige leven van Marie-Louise Groen, zoals Joop Koopmans dit beschrijft, die zegt: 'Geef de kerk geen zeggingsmacht over de dingen die je niet kwijt wilt!'

Mededogen

Bij het lezen van dit alles denk ik dat de dieperliggende oorzaak van deze verzuchtingen bestaat in het feit dat het ons, maar vooral de kerkelijke leiders en dichtbij heel bijzonder de Nederlandse bisschoppen, ontbreekt aan echt mededogen. Wat is mededogen? In mededogen zit het helaas op de dag van vandaag erg beladen woord 'gedogen'. Dit drukt toelaten, respecteren uit; de ander laten zijn wie hij is. Niet oordelen zoals jij het ziet want dit oordeel komt vaak voort uit het feit, dat wij als kind opgenomen zijn in de wereld van afspraken van onze ouders, leraren, kerk, paus, bisschoppen, priesters, maatschappij en bestuurders van het land. Soms wordt wel eens beweerd, dat wij al deze afspraken over de werkelijkheid moeten loslaten.

Vasten ten opzichte van

In het Thomasevangelie zegt Jezus tegen Thomas: Als je niet vast ten opzichte van

de wereld, vind je het koninkrijk niet. (Logion 27) Dit betekent niet dat we alle afspraken over de werkelijkheid moeten verzoeken, loslaten. Het doel is wel mensen te vormen tot vrije medescheppers van de afspraken, die we met elkaar over de wereld maken. Deze afspraken moeten echter voortkomen uit de verbondenheid met de bron in onszelf, onze ziel, onze innerlijke goddelijke kern. Dit zou een reden kunnen zijn, waarom we ons geloof in de absolute waarheid van aangeleerde afspraken moeten durven loslaten. We laten dan niet de afspraken los, maar ons eigen geloof in de absolute waarheid ervan. Dit bedoelde Jezus met 'vasten ten opzichte van de 'wereld'. Het geeft een oneindige ruimte voor zingeving, die ons in staat stelt zelf in vrijheid onze betekenis te verlenen aan het leven op aarde. Juist het feit dat we de aarde, de natuur, onze medemens, onszelf in vrijheid met betekenis kunnen bekleden is de scheppende goddelijke kracht in ons.

Voor nú

Deze scheppende kracht vrijmaken biedt de kans om het koninkrijk op aarde te vestigen. Maar die betekenis moet verbonden zijn met de bewogenheid van onze ziel. In het vertrouwde Onze Vader bidden we 'Uw rijk kome, uw wil geschiede op aarde zoals in de hemel'. In het Aramese Onze Vader staat 'Vestig uw rijk van eenheid nu, uw enige verlangen handelt dan samen met het onze.' Dit bedoelt Jezus met het koninkrijk Gods. Het is niet iets van later en wie weet waar ... het is iets van nu. Het is niets anders dan het ontdekken van de 'meester' in jezelf, je vrijheid, je goddelijke kern, de christusnaam. Alleen van daaruit zijn we in staat te

Wanneer?

De rabbi vroeg: 'Hoe zie je dat de nacht ten einde is en de dag begint?' Een leerling van hem zei: 'Wanneer je van veraf een hond van een schaap kunt onderscheiden.' 'Neen' zei de rabbi. 'Wanneer je in de verte verschil ziet tussen een dadel- en een vijgenboom', opperde een ander. 'Neen' zei de rabbi. 'Wanneer dan wél?' sputterden zijn leerlingen. De rabbi zei: 'De nacht is ten einde en de dag begonnen, wanneer je in de ander je zus of broer ziet.'

komen tot mededogen, compassie, mildheid.

Hun diepe zelf kwijt

Noemen we iemand meedogenloos dan drukken we daarmee uit, dat hij verhard is, dwars door alles heengaat om zijn doel te bereiken; dat hij gevangen zit in een machtsstructuur van denken, 'buiten zinnen' is. Hij heeft zijn diepe zelf verloren of nog niet gevonden. Het zogenaamde gedogen door Geert Wilders komt bijvoorbeeld voort uit een houding van meedogenloosheid, waarmee hij een bevolkingsgroep wil buitensluiten. Zo ook hebben paus, curiekardinalen en bisschoppen geen oog of zijn blind voor de veranderende wereld. Abortus, euthanasie, de mogelijkheid van gehuwde priesters, vrouwelijke voorgangers, condooms accepteren, andersgeaarden erkennen... het is onbespreekbaar. Zij hebben hun diepe zelf verloren. Deze paus heeft ooit eens, voordat hij paus werd, gezegd: 'Boven de paus als uitdrukking van aanspraak op gezag binnen de kerk, staat ieders eigen geweten, dat boven alles gehoorzaamd moet worden; indien nodig tegen de kerkelijke autoriteit in.' De paus, curiekardinalen, bisschoppen zouden de nutteloze franje en niets meer zeggende symbolen van kleding, mijter en staf moeten afleggen. Zoals wijlen prins Claus destijds als sprekend symbool zijn knellende stropdas van zich afwierp en liet zien gewoon mens te zijn.

In het zand schrijven

Jezus ging met tollenaars en zondaars om. De farizeeën en schriftgeleerden die een vrouw bij hem brachten zeiden van haar dat ze overspel had gepleegd en volgens de wet gestenigd moest worden. 'Heer, wat vindt u?' Jezus schreef met zijn vinger in het zand, keek op en zei: 'Wie van jullie zonder zonden is werpe de eerste steen.' En weer schreef hij in het zand.

Piet Schopping *De barmhartige Samaritaan* te zien op de expositie Wonder boven wonder. Zie pagina 7.

Toen hij opkeek was er alleen nog de vrouw. Ze waren allemaal afgedropen. En Jezus vroeg de vrouw of iemand haar veroordeeld had. 'Nee, heer' zei ze. 'Ik veroordeel je ook niet', zei Jezus 'Ga heen en maak iets moois van je leven.' Dit is mededogen vanuit de innerlijke Bron van Zijn. Kerkelijke gezagsdragers, priesters en ook wijzelf zouden eens moeten leren wat meer met de vinger in het zand te schrijven.

Literatuur: Bram Moerland *Schatgraven in Thomas*, Uitgeverij Bert Bakker ISBN 978 90 6271 922 8

De acht zaligheden

'De acht zaligheden zijn de meest indringende verwoording van wat de mens deelachtig maakt aan het goddelijke: liefde, rechtvaardigheid, barmhartigheid, onthechting, vreedzaamheid.... Het gaat om deugden - 't klinkt ouderwets - die de natuur van de mens overstijgen, - in de natuur niet terug te vinden zijn. Kijk maar naar dierenfilms, die laten zien hoe gruwelijk en wreedaardig de natuur is. Die deugden zijn danook tot op zekere hoogte onnatuurlijk of bovennatuurlijk en daardoor des te meer omwentelend een teken van transcendentie van hoe het goddelijke in de mens tot leven kan komen. Nog nooit is deze christelijke boodschap zo actueel geweest als juist in de wereld van vandaag.' (Mark Eyskens, KRO-tv zondagmorgen 26 januari 2003)

Mark Eyskens

Mijn broertje

Dagelijks liep een manneke met een gehandicapt kind op zijn rug de lange weg van huis naar school en terug. Op zekere dag zei iemand tegen hem: 'Dat is toch veel te zwaar: zo'n eind zo'n last.' De jongen zei: 'Hij is niet zwaar en geen last. Hij is mijn broertje.' (Uit Canada, naar ik meen. P.V.)

Compassie

Een heel mooi boek over compassie en daarmee samenhangende thema's - zoals verbondenheid, vrede, geloof, God - is de zojuist verschenen *Catechismus van de compassie*. Twaalf aandachtsvelden betekent twaalf hoofdstukken met een illustratie uit 'de kunst', teksten uit de actualiteit en geschiedenis en kort en bondig iets uit de bijbel. Het boek wordt getypeerd en gedateerd door een korte inleidende tekst van Herman Wijffels. 'We staan voor een volgende beschavingsopdracht. Na de fase van werken aan emancipatie, het ontwikkelen van de individualiteit, gaat het nu om het verbinden van individualiteit met verantwoordelijkheid nemen voor het geheel. Compassie is daarvoor een onmisbaar ingrediënt.' (H.W. 12/11/2009) In dit boek zijn mensen aan het woord die er vurig in geloven. Geen boek om even uit

Vlindertje contra spin

Aan de buitenkant van de ruit van het thermaalbad vliegt een vrolijk bont vlindertje argeloos het verborgen web van een listig opgestelde spin in.

Het vlindertje maakt vele schielijke vergeefse bewegingen tegen de draadjes die haar omsluiten probeerende de onverhoedse dood af te weren.

Als het vlindertje even stopt snelt de spin toe - het is haar tijd - het vlindertje ademt de vijand in en tracht alsnog de verloren toekomst te keren.

We slaan het bleker wordende vlindertje gade dit kleine levende wezentje, zo juist nog vrolijk vol levensmoed, nu met het einde in zijn lijfje.

Als we verkwikt uit het bad terugkomen zit de spin zichtbaar tevreden te genieten - de wereld der dieren kent geen mededogen.

Dieren kennen hun driften niet, maar dat mensen elkaar willens en wetens afmaken is van verwerpelijke treurigheid.

Frans Boddeke 2010

te lezen, maar per hoofdstuk in je op te nemen. Inhoudelijk voor zeer velen bereikbaar, met fantasie vorm gegeven en fraai uitgegeven met illustraties van Brigida Almeida. Zeer aanbevolen.

Peer Verhoeven

Christine Berkvens-Stevelinck en Ad Alblas
Catechismus van de Compassie
met een dvd van de tv-uitzending Karin Armstrong
over *Compassie en nieuw atheïsme*
Uitgeverij Skandalon Vught 2010
ISBN 978 90 7656 494 4

Liturgie onder spanning

Gerard Lukken

Deze zomer verscheen bij de Uitgeverij Abdij van Berne Heeswijk het boek *Met de rug naar het volk*. Auteur Gerard Lukken maakt in dit boek duidelijk dat de recente ontwikkelingen in de liturgie bijzonder spannend zijn. Het is een zeer toegankelijk geschreven boek met een thema dat vele Roeromlezers zal aanspreken. Daarom heeft de redactie Gerard Lukken gevraagd voor De Roerom een artikel te schrijven waarin belangrijke items uit zijn boek voor het voetlicht komen. *F.P.*

Begin 2009 ontstond er veel rumoer rond de opheffing van de excommunicatie van de vier bisschoppen van de *Pius X Broederschap* en de praktisch gelijktijdige ontkenning van de holocaust door een van hen, bisschop Williamson. In verband met de kwestie Williamson zei oud premier Lubbers in Kruispunt tv 8 februari 2009: 'Er zijn dingen die ik niet zo zwaar neem. Kijk, als mensen zo conservatief zijn dat ze weer de mis willen celebreren in het Latijn, dan zeg ik: allee, ik denk dat de diversiteit dit toelaat.' Hij was er kennelijk niet van op de hoogte dat het niet gaat om het al dan niet vieren van de liturgie in het Latijn - dit was ook steeds met betrekking tot de postvaticaanse liturgie toegestaan -, maar om een terugkeer van de Tridentijnse liturgie in haar volle breedte. In 2007 verscheen namelijk een document van Benedictus XVI, dat verre van onschuldig is, namelijk het *Motu Proprio Summorum Pontificum* (De zorg van de pausen). Je zou al eerder brede en openlijke protesten verwacht hebben, maar die bleven beperkt tot vakwetenschappelijke liturgische publicaties. Dit *Motu Proprio* - een brief op persoonlijke titel van de paus - vormt een breuk in de postconclinaire liturgische vernieuwing en raakt wezenlijk heel de postvaticaanse liturgie: alle boeken van vóór het concilie worden weer toegestaan als buitengewone ritus.

Kortsluiting

Volgens de begeleidende brief is het *Motu Proprio* bedoeld als een tegemoetkoming aan de *Pius X Broederschap* en aan anderen die moeite hebben met de nieuwe liturgie. Het betreft met name een kleine minderheid van katholieken die zich verzetten tegen de liturgische vernieuwingen van Vaticanum II. Al tijdens het concilie was er verzet van een kleine groep, dat uitging van kardinaal Ottaviani en kardinaal Bacci, de latinist van het Vaticaan. Zij constateerden een kortsluiting met het Concilie van Trente. In 1967, enkele jaren na het Tweede Vaticaans Concilie, verscheen een pamflet van de Italiaanse journalist Tito Casini met een voorwoord van kardinaal Bacci onder de titel *La tunica stracciata*, Het verscheurde kleed, waarin kardinaal Lercaro, voorzitter van de raad tot uitvoering van de Constitutie over de Liturgie, als de nieuwe Luther

Italiaans Lazarist en aartsbisschop Annibale Bugnini, C.M. † 1982

werd aangeduid. En al in 1964 ontstond een vereniging onder de naam *Una voce* die zich verzette tegen iedere liturgische vernieuwing en in haar kielzog kwamen allerlei andere radicale groeperingen op onder de meest verschillende namen.

De geest van Pius X

In het verlengde hiervan ontstond ook de *Broederschap van de heilige Pius X* die onder leiding van de Franse (missie)bisschop Marcel Lefebvre (1905-1991) met Rome zou breken. Hij behoorde tot de groepering van Franse katholieken die religie, staat en samenleving zag als één onlosmakelijk geheel en die in de geest van paus Pius X (1903-1914) het zogenaemde modernisme bestreed. Dit betrof uitdrukkelijk de menselijke ervaring en de historische dimensie in het theologisch denken en verzette zich tegen de laïcistische beweging van de Franse republiek die zich beriep op de Franse revolutie, de strenge scheiding van kerk en staat - ingevoerd in 1905 - en de daar verworven mensenrechten van vrijheid,

gelijkheid en broederschap. Steeds meer werd Lefebvre de uitgesproken leider van een traditionalistische beweging tegen het concilie en zijn vernieuwingen. En vooral vanaf 1974 wordt het vasthouden aan de oude liturgie een identiteitskenmerk van de *Pius X Broederschap*, zowel naar binnen als naar buiten. Wat betreft de Tridentijnse liturgie: Rome stond van tijd tot tijd bij uitzondering de viering ervan toe en bleef onderhandelen met de *Pius X Broederschap*. Die onderhandelingen liepen fout toen Lefebvre in 1988 zonder toestemming van het Vaticaan vier priesters tot bisschop wijdde; zij werden vervolgens door Rome geëxcommuniceerd.

Oude rite toegestaan

In hetzelfde jaar werd een commissie opgericht die de kerkelijke gemeenschap zou moeten vergemakkelijken van degenen die met de *Pius X Broederschap* verbonden zijn en die verenigd willen blijven met Rome onder handhaving van hun liturgische tradities. Een aantal gemeenschappen van de *Pius X Broederschap* verenigde zich onder die voorwaarden met Rome. In de onderhandelingen over de opheffing van de excommunicatie stelde de *Pius X Broederschap* de eis dat de oude rite weer aan iedereen in de kerk zou worden toegestaan. Het betreft de eis van een in feite zeer kleine minderheid van hoogstens 0,0008333% waaraan in 2007 werd tegemoetgekomen door het *Motu Proprio Summorum Pontificum*. En in 2009 werd de excommunicatie opgeheven zonder voorafgaande voorwaarden. Nog altijd wordt intussen - achteraf - in Rome met de *Pius X Broederschap* moeizaam onderhandeld over de aanvaarding van de documenten van Vaticanum II.

Hervorming

Joseph Ratzinger, nu paus Benedictus XVI, was vanaf het begin nauw betrokken bij de onderhandelingen met de *Pius X Broederschap*. Maar behalve een oecumenisch motief speelde bij de uitvaardiging van zijn *Motu Proprio* zonder twijfel ook een persoonlijk motief een belangrijke rol. Ratzinger oefende na het Concilie steeds meer scherpe kritiek uit op de liturgische vernieuwingen na Vaticanum II. Die vernieuwingen waren naar zijn inzicht te veel een zaak van liturgie-professoren. Zij gingen al te zeer uit van een maakbare liturgie. Zelf heeft hij een sterk Platoonse en transcendent visie op de liturgie die hij beschouwt als een afspiegeling van de goddelijke wereld. Als zodanig ontwikkelt de liturgie zich in de loop van de eeuwen van binnenuit als een levend organisme zonder echte breuken. Welnu, de vernieuwingen na

Vaticaanum II hebben hier te weinig oog voor gehad. Er is een hervorming van de Hervorming nodig en met name ook een resacralisering van de liturgie. Volgens het Motu Proprio is het mogelijk beide vormen, zowel die van de Tridentijnse liturgie als die van de postvaticaanse liturgie in één rite te verenigen, waarbij de Tridentijnse liturgie kan gelden als de buitengewone vorm. Dit is echter een uitermate aanvechtbaar standpunt. De Tridentijnse liturgie is door Paulus VI na het concilie uitdrukkelijk buiten werking gesteld zoals dit in de geschiedenis steeds bij liturgische vernieuwingen gebeurde.

Ook 'gemaakt'

De Tridentijnse liturgie is een vorm van liturgie die juist als ritueel, als *lex orandi* - wet van het bidden - moeilijk te verenigen is met de liturgie van na Vaticanum II. Er is sprake van wezenlijke wijzigingen die meer recht doen aan de authentieke gestalte van de christelijke liturgie als een zaak van de hele gemeenschap, aan de dienende rol van het ambt, de eigen plaats van de Schrift en het woord, en aan de actieve rol van de gelovigen die in de lijn van de traditie beslist meer zijn dan louter en alleen consumenten en ontvangers van het ritueel. De eeuwen door is in de liturgiegeschiedenis beslist niet alleen sprake van een organische groei, maar evenzeer van breuken en van maakbaarheid waarbij allerlei groeperin-

gistieviering: van het laatste avondmaal, van de eenvoudige daaropvolgende samenkomsten rondom de tafel in een of ander huis, van de mis met opheffing van de hostie in de middeleeuwse kathedraal, van de barokmis tijdens de uitvoering van een mis van Mozart tot de eenvoudige dienst van Woord en Tafel in een moderne kerk.

Polarisatie

Terecht is van de kant van de hoofdstroom van de liturgiewetenschap en van de kant van met name de bisschoppen van Duitsland, Zwitserland en Frankrijk die meer dan anderen met de Pius X Broederschap geconfronteerd worden, kritiek geuit op het Motu Proprio. Het Motu Proprio heeft beslist de spanningen en polarisatie binnen de kerk vergroot. Daar komt nog het gegeven bij dat Paulus VI in 1975 zwichtte voor de restauratieve tendensen binnen de curie en dat hij Bugnini, die een belangrijke rol had gespeeld bij het realiseren van de vernieuwingen en die aandrang op een verdergaand *aggiornamento*, ontsloeg. Sindsdien stagneerde de vernieuwing van de liturgie, terwijl deze aan de basis van de kerk werd voortgezet. Omdat gaandeweg degenen die een hervorming van de Hervorming voorstaan ook in de beleidsorganen een beslissende rol gingen spelen, namen de spanningen nog verder toe. Het verdergaande *aggiornamento*, dat de eigen cultuur serieus neemt, wordt nu door officiële organen al gauw gezien als een wantoestand die men probeert te bezweren door een verdere en stringente juridisering van de liturgie. Meer dan ooit is nu een open dialoog noodzakelijk maar dan wel met de beperking dat daarbij de uitgangspunten van het concilie onverkort worden vastgehouden. In mijn boek ga ik uitvoerig in op de belangrijkste punten voor zo'n dialoog.

Excommunicatie

In een scherpzinnige analyse van de opheffing van de excommunicatie van de vier Pius X bisschoppen pleit Ottmar Fuchs, hoogleraar praktische theologie in Tübingen, ervoor om excommunicatie zo weinig mogelijk toe te passen en voor de opheffing ervan zo weinig mogelijk voorwaarden te stellen. Hij beroept

Paus Pius X geboren als Giuseppe Melchiorre Sarto † 1914

zich daarbij op de universele genade die niemand buitensluit. Excommunicatie was echter volgens hem in het geval van de Pius X Broederschap verantwoord en noodzakelijk omdat zij beslissende zaken van het Tweede Vaticaans Concilie verwierp en daarin heel de kerk wilde betrekken. Daarom rijst de vraag of aan de opheffing van deze excommunicatie wel voldoende voorwaarden zijn gesteld. En, aldus Fuchs, bestaat de fout ook niet hierin dat in deze pauselijke beslissing heel expliciet ook bepaalde theologische keuzes naar voren komen. Gebruikt de paus hier wellicht zijn ambt om zijn biografisch bepaalde eigen theologie voorrang te geven? Ziet hij de toekomst van de kerk in het terugwinnen van traditionele groeperingen? In deze situatie wordt zelfs het kerkelijk midden gemakkelijk veroordeeld als progressief of vrijzinnig. Zo barmhartig als de paus nu met de Pius X Broederschap omgaat is hij de laatste decennia niet omgegaan met bevrijdingstheologen, met plaatselijke kerken die een eigen authentieke weg van bijvoorbeeld liturgische inculturatie hebben gevolgd en met dringende pastorale vragen. En daarbij gaat het om groepen en individuen die het concilie zonder meer aanvaardden en op integere wijze met de katholieke kerk verbonden zijn. Hoe dan ook, het gaat erom in de geest van Vaticanum II - gezegd met de openingswoorden van de Constitutie over de Liturgie - de vernieuwing van de liturgie te behartigen.

Gerard Lukken *Met de rug naar het volk Liturgie in het spanningsveld van restauratie en vernieuwing*; Uitgeverij Abdi van Berne Heeswijk, 2010; ISBN 978 90 8972 023 8 € 19,50

gen, inclusief deskundigen, een rol kunnen spelen. Zo is het bijvoorbeeld zeker niet eenvoudig de organische lijn te ontdekken in de geschiedenis van de eucha-

Moderne media

Marion Meulenbroek

‘Sta ik op je website? Hoe dan? Wie kan dat dan zien? De hele wereld?’ Sami kijkt me verbluft aan. Op mijn laptop laat ik hem de website zien. Hij kijkt en kijkt. Mooi, vindt hij. En dan vraagt hij naïef: ‘Gaan nou mensen van over de hele wereld jou bellen? Vragen ze dan ook wie ik ben? Zeg je dan dat ik een jeep heb en safari’s doe?’

Ik herinner me nog hoe ingewikkeld ik het begrip internet vond toen het pas bestond. Dat ik niet snapte hoe het werkte, laat staan het nut ervan. En nu kost het me moeite hem uit te leggen dat het zo niet werkt. Dat ik geen telefoontjes hoeft te verwachten over hem en zijn jeep. Maar hij onderbreekt mijn uitleg en komt met iets anders: hoe kan je nou die website vinden? Dat wordt lastig voor hem want Sami kan wel Arabisch lezen en schrijven maar geen Engels.

Help me niet!

Dus geef ik hem een lijst Arabisch-Engelse letters en spel voor hem de naam van mijn website. ‘Help me niet,’ gebiedt hij en dus zit ik naast hem te zwijgen. Een hele tijd want hij begint met mmm in plaats van www. Terwijl hij vasthoudend doorploetert zie ik dat het al tien uur ’s avonds is geworden. Ik grijp in. Nu staat er www maar hij vergeet de punt. Ik zeg: ‘nukta’ hetgeen punt is in het Arabisch maar ook voor checkpoint staat. Daar zijn er heel wat van in Sinai en het is dus een bekend begrip. Waarna ik hem hoor mompelen: ‘www checkpoint hadiyarayzin’. Ik verbijt me.

Nooit iets anders

Sami worstelt voort en ineens valt het beeld weg. Het beltegoed van mijn modemstick is op. En nu heb ik hém nodig in plaats van hij mij. Want alleen hij kan via mijn mobieltje de stick opwaarderen. Mijn Arabisch is niet goed genoeg om het enorme keuzemenu van de provider te doorworstelen. Hij gaat aan de slag maar heeft daarna genoeg van mijn website. Nu wil hij filmpjes van bedoeïenen en kamelen op YouTube zien. Nooit iets anders, bijvoorbeeld Nederland in de sneeuw of de Keukenhof. Dus kijken we voor de zoveelste keer naar een kamelenrace, naar een muzikant die een traditioneel instrument bespeelt en naar een rijtje dansende mannen.

De meeste bedoeïenen die ik ontmoet zijn niet erg geïnteresseerd in wat er buiten hun leefgebied gebeurt. De regio gaat nog net. Van daarbuiten weten ze genoeg, denken ze. Daar komen de toeristen vandaan en die zijn allemaal rijk. Die wonen in grote

Met modemstick verbinden. Sami aan de slag (© Foto's: Marion Meulenbroek)

Mobieltje altijd in de handpalm gekleefd

mooie huizen en hebben dikke auto's. Zoals die mensen in soapseries. Punt uit.

Mobieltjes

Het internet is, mede door de taalbarrière, nog niet ingeburgerd, maar mobieltjes wel. Iedere man heeft er eentje en de telefoontjes lijken wel in de handpalm vastgegroeid. Er wordt veel en nutteloos over en weer gebeld, zomaar, om de tijd te doden. ‘Hallo, hoe is het? ...Goed, waar ben jij?... Ik zit thuis ... in de auto ... op het strand ... Nou, daag.’ Zo belt Sami minstens twintig keer per dag. Hij is trots op het gigantisch aantal telefoonnummers dat hij verzameld heeft. Meer dan al zijn vrienden denkt hij. Zo heeft hij wel 25 Ahmads en meer dan 30 Muhammads. ‘Jij hebt denk ik maar twintig nummers’, zegt hij vol medelijden. ‘Wie kent jou hier? Wie heeft jouw nummer? Jij wordt bijna nooit gebeld.’

Afspraakjes maken

Sommige gesprekken zijn echter minder loos. Jonge verliefde mannen bellen met de familie van hun vriendinnetjes. Heeft vader de mobiel dan volstaat het simpele gesprek. Neemt hun lief op dan is een afspraakje zo gemaakt. ‘Ben je alleen thuis? Tot wanneer? Kom je naar buiten, achter de houtheuvel?’ Het mobieltje is een geliefd cadeau om aan je vriendin te geven en op de trilstand gezet hoeft niemand te weten dat je er eentje hebt. Met de SMS-jes sluipen de afspraakjes het huis binnen en de meisjes hoeven ontmoetingen niet meer aan het toeval over te laten. Het is spannend om met je vriendje af te spreken en de meisjes staan niet meer te springen om op hun achttiende te trouwen. ‘Over een jaartje’, zeggen ze, ‘nu nog niet.’ Want trouwen willen ze heus wel. Vooral moeder worden, dat is het mooiste wat er is. Maar dat kan over een paar jaar ook nog. Voorlopig is het goed zo, een beetje verkering met die of die...

Islam en burgerschap

De universiteit van Tilburg heeft prof. dr. Mona Siddiqui benoemd tot bijzonder hoogleraar *Islam en burgerschap* bij de Faculteit Katholieke Theologie. Siddiqui is verbonden aan de Universiteit van Glasgow, waar ze leiding geeft aan het Centrum voor Islamstudies. Ter gelegenheid van haar eerste bezoek aan de faculteit vindt vrijdag 12 november op de universiteitscampus de Uithof te Utrecht een rondetafelconferentie plaats over Islam, globalisme, secularisme en fundamentalisme. In de week van 8 november zal Mona Siddiqui gastlezingen geven aan de Faculteit Katholieke Theologie in Tilburg en Utrecht.

Leven en liefde vieren

Joost Koopmans

Het aantal kerkelijke huwelijksvieringen is drastisch afgenomen. Veel jongeren hebben geen enkele band meer met de kerk, laat staan dat ze een pastor kennen. Het instituut kerk komt vaak zo negatief in het nieuws, dat je er trouwens maar beter niet bij kunt horen! Toch blijkt dat een deel van de niet-kerkelijke jongeren op zoek is naar inspiratie voor een zinvol leven. En sommigen van hen vinden dat er een moment van verdieping moet zijn rondom geboorte, huwelijk en dood. Dit verhaal gaat over zo'n jongerenpaar.

Toos en Stijn

Toos komt uit een katholiek kerkelijk meelevend gezin. Haar ouders gaven haar de beste kerkelijke tradities mee en gevoel voor bijbelse waarden. Haar vader is mijn broer. De ouders van Stijn zijn katholiek van huis uit maar onkerkelijk. 'Kerk' associeert hij met onvrijheid. Wel kreeg hij liefde voor de natuur en al wat leeft mee. Toen deze twee elkaar ontmoetten was er meteen het gevoel van thuiskomen bij elkaar. Ze maakten kennis met elkaars komaf, verkenden hun verschillende geschiedenissen en probeerden die ineen te vlechten.

Trouwen

Zeven jaar geleden stonden ze voor de burgerlijke stand om elkaar hun jawoord te geven. Ja tegen het huwelijk, de verbondenheid, de droom van kinderen. Maar nog geen ja tegen een viering van hun verbond in de kerk. Toos wilde dat wel, maar het zou Stijn absoluut tegen de borst stuiten. Zij wilde hem niet dwingen. Integendeel, zij stond zelf ook kritisch tegenover de alsmaar conservatiever wordende kerk die liefde predikt maar mensen uitsluit. Maar zij kende ook de kerk aan de basis met zijn eigentijdse vieringen en verdiepingsmomenten en ze hoopte dat ook Stijn daar feeling voor kreeg. Het eerste kind werd geboren, een ervaring van intens geluk voor allebei. Ondertussen groeide het verlangen bij Toos om de liefde en het leven middels een religieus ritueel te verbinden met de Oerbron ervan. Stijn stond open voor een pastoraal gesprek daarover.

Gesprek

Het werden een paar gesprekken en daaruit bleek dat ze meer dan eens hun gedachten over het begrip kerk met elkaar hadden uitgewisseld. Zij hanteerden de woorden 'grote kerk' voor het instituut met zijn machtige mensen, en 'nieuwe kerk' voor de plek waar we samen komen in verbondenheid, respect, openheid en eerlijkheid. Kerk dus die we ter plekke met elkaar maken. Maar Stijn was hier nog lang niet aan toe. 'Er zit nog zoveel ballast van de grote kerk in mijn hoofd die mensen kleinerend behandelt... Dat kan ik niet makkelijk loslaten.' Wat hen samen bond was het gevoel dat liefde en leven je geschonken worden. Het is een

'In onze eigen bos-kapel'

wonder en dat, zo vertelde ik, heeft met het geheim te doen dat we van oudsher God noemen. 'We kunnen dat met elkaar vieren. Met symbolen en in taal en teken verbinden we dan jullie liefde met de Liefde die God is'.

Stilte

Blijkbaar was de tijd van zwijgen aangebroken, want ik hoorde niets meer van Stijn en Toos, tenzij het geboortebericht van hun tweede kind. Dat was voor hen weer zo'n overweldigende ervaring. Later hoorde ik dat Stijn bezig was met een reis, de reis naar binnen en die is lang. Hij zocht daarbij hulp van de Voorde, een spiritueel centrum in Laag Zuthem in de buurt van Zwolle. Langzaam maar zeker werd hij bevrijd van zijn ballast. Daardoor werd ook het Geheim dat God is bevrijd van zijn kerkelijke kluisters en kreeg Hij kans om van binnenuit op te lichten. En Toos? Die was 'als de boer die slaapt', iemand die geduldig wacht tot het zaad tot bloei komt!

Na zeven jaar

En zo werd, vijf jaar na onze gesprekken, opnieuw contact met mij opgenomen om alsnog voor te gaan in een viering rondom

hun huwelijk. Ik had er eerlijk gezegd niet meer op gerekend. Maar nu bleek hoe zeer onze gesprekken de aanzet waren geweest voor verdieping en groei. Het ging er nu niet meer om óf we hun verbond zouden zegenen, maar hóe we dat zouden doen. Ze hadden daar al veel over nagedacht en op papier gezet. Ze schreven over het geluk en de groeipijnen van de afgelopen zeven jaar en over hun kerkbeleving. Ze legden verhalen voor waarin tot uitdrukking komt dat wij het zijn die aan een veilige wereld kunnen werken (verhaal van Noach). Ze hadden inhoudelijke liederen uitgezocht van Herman van Veen, Gerard van Maasakkers en Mathilde Santing, die live gezongen zouden worden door een jong duo. Na hun woorden van trouw wilden ze elkaar de ringen aanschuiven en de bevestiging en zegen ontvangen. Ook wilden ze graag hun kinderen opnemen in de traditie van het Grote Verhaal door middel van de doop. En ja, we zouden ook samen het Onze Vader bidden en een lichtje opsteken bij het Mariabeeld dat Stijn van zijn opa had geërfd. Als lokatie hadden ze hun pas aangekochte stukje bos op het oog, 'onze eigen bos-kapel'!

Verbinding tussen hemel en aarde

Toos en Stijn hadden mij genoeg woorden en beelden aangereikt die ik kon verbinden met de tweede taal en de christelijke traditie. In dit bestek kan ik dat slechts met enkele voorbeelden uit de viering aangeven.

Naast de symbolische betekenis van het getal zeven dat volheid inhoudt, legde ik een verbinding tussen de lezing over Noach met ons verhaal over hoop en angst, vertrouwen en vernieuwing. Het lied 'Inspiratie' - 'de ingeblazen adem van de Geest' - van Mathilde Santing verbond ik met de pinksterweek waarin de viering plaatsvond. Vreemden worden vrienden omdat ze elkaar vanuit het hart leren verstaan. De woorden van trouw verbonden ons met het Geheim van de Liefde. De doop verbond ons met het sacrament van het water; het lichtje bij het Mariabeeld verbond ons met de vurige gebeden van alle eeuwen.

Omdat de viering in de open lucht plaatsvond, leek de verbinding tussen hemel en aarde nog directer dan in een kerkgebouw. En als voorganger voelde ik me echt de vertegenwoordiger van mensen die geloven, die proberen te geloven in God, in de wereld, in elkaar en die zo samen kerk maken.

Rome in Valkenburg

Jef De Schepper

Bij Valkenburg denk je aan massatoerisme, bier en friet. Dit is echter over zijn hoogtepunt heen. De massa trekt nu verder weg naar Turkse stranden en zo. Dit geeft de kans aandacht te besteden aan oude waarden, die er in Valkenburg ook zijn. Bijvoorbeeld de Romeinse catacomben die honderd jaar bestaan.

Gedreven fabrikanten

Een wonderlijk fenomeen. In een oude mergelgroeve is honderd jaar geleden een precieze kopie gemaakt van de mooiste onderdelen van de Romeinse catacomben die toen bekend waren. Het waren leden van de familie Diepen, textielabrikanten

taal waren zo delen van 14 Romeinse catacomben in Valkenburg te bezoeken, ook delen die in Rome voor de meeste bezoekers niet toegankelijk zijn. Allerlei prominenten uit kerk en politiek bezochten in de eerste jaren de catacomben en waren zeer onder de indruk.

© Foto: P.M. Tekstra

te Tilburg, die daartoe het initiatief namen en een deel van hun familiekapitaal erin investeerden. Vooral voor Jan Diepen (1872-1930) werd het een levenswerk, nadat hij zich al jong had teruggetrokken op hun zomerverblijf in Valkenburg. Hij werd gegrepen door boekjes over de christelijke oudheid en de martelaren, waarin de catacomben een belangrijke rol spelen. Hij vatte het plan op om in de bestaande Heidegroeve onder het familiedomein delen van de Romeinse catacomben na te bouwen, zodat mensen die niet naar Rome konden reizen er toch kennis mee konden maken. Verdere studie en contacten met de vele kloosters rondom Valkenburg leidde in 1909 tot een reis naar Rome om onderdelen van de catacomben uit te zoeken, deze precies in kaart te brengen en kopieën te maken van de schilderijen. Met dit materiaal werd in een recordtijd het plan uitgevoerd. De bekende bouwmeester Pierre Cuypers werkte daaraan mee. Deze verbleef toen ook in Valkenburg en was een bekende van de familie Diepen. Op 12 juli 1910 werd het eerste deel van de Valkenburgse catacomben feestelijk geopend in aanwezigheid van een Romeinse delegatie. De specialisten waren opgetogen over de kwaliteit van het werk. Dit succes leidde al snel tot een tweede fase, die in 1912 klaar was. In to-

Romantiek en wetenschap

Natuurlijk speelde in die tijd de romantiek van de catacomben een grote rol: de eerste christenen zouden zich tijdens de vervolgingen in de catacomben verscholen hebben en veel martelaren zouden erin begraven zijn. Katholieken voelden zich in die tijd in Nederland ook omringd door heidenen en afvalligen. Die romantiek is intussen door de wetenschap achterhaald: de catacomben waren immers bekend bij de Romeinse overheden. Het eigen christelijke eraan is, dat de begrafenis in de catacomben het christelijke alternatief was van de lijkverbranding die vrij algemeen was en dat de decoratie in de latere tijd duidelijk christelijk geïnspireerd was. Intussen is gebleken dat er al catacomben bestonden vóór de christelijke tijd, met name joodse. De catacomben-romantiek was echter niet de enige motor achter de kopie van Valkenburg. De algemene interesse in de oudheid en in de eerste eeuwen van het christelijk geloof speelde ook mee. Te midden van het opkomen van verzakelijking en atheïsme zocht men naar de eigen wortels. Opmerkelijk voor die tijd van strijdend katholicisme is dat bij de wetenschappelijke begeleidingscommissie van de catacomben ook protestanten betrokken waren. Zo werden midden in de strenge verzuiling de eigen grenzen al relativerend.

Attractie en confrontatie

Verder speelde het opkomende toerisme een rol bij het initiatief. De Diepens wilden hun bijdrage leveren aan de toeristische aantrekkelijkheid van Valkenburg. Dat lukte ook aardig, de catacomben werden druk bezocht. Pas na 1960 nam de aandacht af. Op dit moment zijn het vooral groepen scholieren die via een bezoek aan deze catacomben hun Rome-reis voorbereiden. Toch verdienen de Valkenburgse catacomben meer aandacht. Op sommige punten geven ze een beter beeld dan de oorspronkelijke catacomben in Rome: slechts enkele catacomben zijn daar toegankelijk en sommige schilderijen blijken in Valkenburg beter bewaard te zijn dan in Rome. Op het symposium dat op 30 september jl. gehouden werd ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van de catacomben schetste burgemeester Eurlings ideeën om de catacomben in te schakelen in een nieuw cultuurcentrum dat het toeristisch imago van Valkenburg op een hoger plan moet brengen. In dat kader zouden de catacomben inderdaad een rol kunnen spelen in de richting van bezinning en verinnerlijking. De gidsen weten te vertellen dat jongeren meestal vanzelf stil worden bij het bezoek. Confrontatie met de dood speelt daarin natuurlijk een rol, maar ook het feit dat je onder de grond gaat in een donker labyrint van gangen. Als je dan oude schilderijen tegenkomt met een religieuze betekenis is het alsof je bij oude bronnen komt.

Een jubileumboek

Bij gelegenheid van het jubileum werd een mooi en zeer instructief boek uitgegeven waarin Paul Post uitvoerig de geschiedenis van de Valkenburgse catacomben en de achtergronden ervan schetst. In een tweede deel geeft hij een korte inleiding op de catacomben in Rome en op de beeldtaal die we in de catacomben aantreffen. Verder bevat het boek een groot aantal foto's van de catacomben en hun illustere bezoekers. Wie op zoek is naar een interessant en verrassend doel voor een uitstapje kan dit hier in Valkenburg vinden. Het boek geeft daarop een goede inleiding, maar ook een inblik in een stuk katholieke geschiedenis. Op het symposium stelde Paul Post dat de catacomben van Valkenburg in deze geschiedenis een eigen plaats hebben door hun kwaliteit en door het evenwicht tussen de verschillende aspecten: romantiek en wetenschap, katholieke overtuiging en openheid tot samenwerking met protestanten.

Paul Post, *De Romeinse katacomben in Valkenburg. Het verhaal van een unieke kopie* Valkhof Pers 2010 ISBN 978 90 5625 335 6
128 blz. € 16,95. Informatie bezoek catacomben: www.katakomben.nl

Daarom meneer noem ik mij katholiek!

Rob van Oosten

De gevleugelde uitspraak *Daarom meneer noem ik me katholiek!* van Anton van Duinkerken, keert telkens terug in zijn ballade gericht aan Anton Mussert uit de jaren dertig van de vorige eeuw. Het is Van Duinkerken's repliek op het smalend gezegde van Mussert 'Den zich katholiek noemenden Van Duinkerken'.

Het is te vrezen dat vanuit hedendaagse hoge torens veelvuldig wordt herhaald: De zich katholiek noemende die en die. En het is te vrezen dat mijn naam daarbij óók wordt ingevuld. Dus inderdaad, waarom noem ik mij katholiek?

Katholiek mijn weg

Wel, omdat ik uit een katholiek nest kom en de nestgeur me nog steeds goed doet. Omdat ik van binnen aanvoel dat ik niet bij een dichtgetimmerde kerk hoor. Omdat ik steeds opnieuw merk, dat haar overgeleverde woorden hun geheim niet 'zomaar' prijsgeven. Omdat het me deugd doet dat de eerste christenen Mensen van de Weg werden genoemd. En 'katholiek' is ook mijn weg. Voor mij nog wel de éne, ware weg. Hoewel heus niet voor iedereen. Ter illustratie daarvan hoorde ik een mooie metafoer uit de boeddhistische traditie.

Dominee Van den Akker

Dominee Van den Akker vergelijkt het goddelijke met een berg. En dit zegt de berg: 'Het maakt me niet zoveel uit langs welke kant je omhoog ploetert..... Als je maar naar boven komt.' En dan denk ik meteen terug aan onze gespreksgroep uit de jaren zeventig in ons bisdom. Het ging over oecumene. En - heel vooruitstrevend - hadden we dominee Van den Akker uitgenodigd, iemand met een 'open'

Dominee Nico Klaas van den Akker

reputatie. Als jonge blaag zei ik na afloop tegen hem: 'Maar als jullie nou allemaal katholiek worden, dan zijn we er toch!' Hij keek me rustig aan en antwoordde: 'Als jij probeert een goed katholiek te worden en ik een goede dominee. En.... als we dan met elkaar in gesprek blijven, is dat de beste dienst die we aan de oecumene kunnen bewijzen.' Om in te lijsten, nog steeds! Vandaag de dag zou ik Van de Akker graag zó horen binnen de eigen katholieke kerk.

In gemeenschap

Natuurlijk heeft elke mensengemeenschap en dus ook een kerk geen onbeperkte bandbreedte. Natuurlijk kan en wil ik niet enkel oprekken. Om te beginnen voel ik tot in mijn ziel dat het bij voorbaat foute boel is als je slechts de populaire bink wil uithangen. Maar je kunt ook te goeder trouw grenzen overschrijden. Daarom doet iedereen er verstandig aan om gewetensvrijheid niet op een eilandje te cultiveren, maar 'in comunio' zoals we dat zo graag, mooi en terecht zeggen.

Evident

'Geloof geeft te denken' is ook zo'n rake uitspraak; van Wiel Logister. Hij zei niet: Geloof geeft te debatteren. Gelukkig maar. Want bij een debat wordt vaak vanuit het eindpunt geredeneerd. De conclusie staat dan namelijk bij voorbaat al vast. Ik ben diaken van wijdingsjaar 1992. In die tijd speelde in de publiciteit heel sterk, dat een vrouw zich aanbood voor de diakenopleiding. Geen schijn van kans. We kregen een college waarin haarfijn werd toegelicht, waarom de clericus mannelijk is en moet blijven. Ik ga er helemaal van uit dat alle argumenten klopten. Alleen ikzelf en anderen zaten met de overtuiging dat een vrouw natuurlijk (!) diaken moet kunnen worden in de katholieke kerk. Dat voelde als evident. En ik had en heb de heilige overtuiging, dat een ander college die evidentie kon steunen en dat andere argumenten dus ook helemaal kloppen!

Authentieke glans

Onze leraar-wiskunde zei ooit: 'In de pedagogiek is het omgekeerde ook altijd waar.' Hij bedoelde dit uiterst misprijzend en sarcastisch. Maar de leraar-opvoedkunde glunderde....! Zouden we datzelfde ook mogen - en moeten? - zeggen

Anton van Duinkerken

van theologie? Als we dit durven beamen en juist dan met elkaar in gesprek willen blijven - met dank aan dominee Van de Akker - dan krijgt katholiek-zijn zijn authentieke glans terug. Geloof geeft óók te luisteren. Je komt oren te kort. Van kardinaal Alfrink is het verhaal bekend - hij was nog professor aan het seminarie - dat na een vakantie zijn hele studeerkamer was uitgebrand. Weg collegestof. Weg boekbesprekingen. Hij stond met lege handen. Nadat hij van de schrik was bekomen zou hij gezegd hebben: 'Het is wel eens goed als we weer helemaal opnieuw moeten beginnen.' Als het niet waar is, blijft het uitermate goed gevonden.

Niet claimen

'Alles van waarde is weerloos' zei de dichter Lucebert. Ons katholiek geloof is heel waardevol. Het mag niet geclaimd worden. Het mag niet te grabbel worden gegoooid. Graag ga ik te rade bij Gamaliël die in Handelingen 5 genoemd wordt. Er was toen ook al veel strijd. Het ging erop. Er moesten koppen rollen. Zo in de trant van 'wie niet met ons is, is tegen ons'. Maar Gamaliël zei: Laat hen - onze tegenstanders - begaan. Want als het mensenwerk is wat zij willen en doen, zal het op niets uitlopen; maar komt het van God, dan kunt u hen toch niet vernietigen - anders zou zelfs kunnen blijken dat u zich tegen God verzet. Ze lieten zich door hem overtuigen....

Kennismaking met de Karmel

De *Karmel* is een beweging van mensen die de betekenis van het Geheim dieper in hun leven willen toelaten. God als Bron in onszelf, ons samenleven en in de wereld waarin we met elkaar leven tot zijn recht laten komen. De Karmelregel wil de ruimte voor het mysterie open houden. Er zijn verschillende vormen van lidmaatschap en de Karmelgemeenschappen bieden een gevarieerd programma van bezinning en vorming. In Boxmeer is het landelijk vormingshuis gevestigd. Daar is zaterdag 6 november 2010 een *kennismakingsdag*. Ook is er steeds mogelijkheid voor een persoonlijke kennismaking.

Contact: Gerard Westendorp of Minie Pasop, Karmelklooster, Steenstraat 39, 5831 JA Boxmeer. (0485) 56 21 51/56 21 55; e-mail: karmelkringboxmeer@karmel.nl; website: www.karmel.nl

Peerke Donderslezing

Zondagmiddag 14 november 2010 van 15 tot 18 u. spreekt de Vlaamse oud-premier, filosoof en schrijver Guy Verhofstadt - voorafgegaan door een cultureel programma - de 2^e Peerke Donderslezing uit: *Wat betekent het rijke Europa voor het arme Afrika?*. Het culturele programma heet *Kijken naar Afrika* met o.a. de Brabantse cabaretier Leon van der Zanden en de Nigeriaanse schrijfster Chika Unigwe. Een initiatief van *Het huis van de wereld* en *Het wereldpodium*. MIDI-theater, Heuvelring 108 te Tilburg; entree: € 5,-.

Informatie en aanmelding:
www.peerkedonderslezing.nl

De nog jonge Peerke Donders, zeer vroege foto ter beschikking gesteld door Louis van den Brand

Muziek in Museum - MIM

In 2010 is het *Museum voor Religieuze Kunst* te Uden gestart met een eenvoudige muzikserie op de 2e zondag van de maand van 15.00 tot 16.30 uur. Op 14 november zingt het vocale kwartet *Double Two* spirituals, volksliederen en koralen; 12 december zingen de *Chanteurs Gregoriens* uit Uden en omgeving. In 2011 wordt deze serie uitgebreid tot de 2^e en 4^e zondag van de maand. Geoefende zangers, instrumentalisten, kleine ensembles en koren kunnen zich aanmelden bij: Jan de Laat, Paus Johanneslaan 11, 5401 AH Uden, (0413) 26 40 37; j.l.delaat@planet.nl

Oecumene in Eindhoven

Zondag 21 november gedenkt de *Studentenkerk Eindhoven* dat protestanten en katholieken al 30 jaar oecumenisch liturgie vieren. De oecumene in deze vieringen is zo vanzelfsprekend dat de deelnemers meestal niet meer weten uit welke kerk ze afkomstig zijn. Zondag 21 november 11.00 u. is er een speciale viering waarvoor iedereen uitgenodigd wordt die in de loop van de jaren betrokken is geweest bij de Studentenkerk Eindhoven. Na de dienst is er een feestprogramma. Op de andere zondagen is er - behalve in juli en augustus - steeds een viering op zondag om 11.00 u. De kapel staat aan de Kanaalstraat langs de Dommel achter de kerk van de Augustijnen. Informatie over de Eindhovense Studentenkerk en de vieringen zie: <http://web.tue.nl/kapel>.

De *Stichting Oecumenische Vieringen Eindhoven* (SOVE) houdt ook iedere eerste zaterdag van de maand om 18.30 u. haar maandelijks viering in de kapel. De SOVE heeft ook iedere maand een viering op zondag in de Sint Maartenskerk te Veldhoven en organiseert daar in het parochiecentrum iedere maand een leerhuis. Informatie: www.sove.dse.nl.

God in film en muziek

Het Soeterbeeck Programma van de Radboud Universiteit Nijmegen organiseert deze herfst de theologische film- en muziekinterviewreeks *God in uitvoering*. Theologen geven met film- en muziek-

fragmenten hun visie op maatschappelijke en theologische thema's. De reeks vindt plaats op dinsdag 20.00-22.00 uur in de Aula van de RUN, Comeniuslaan 2. 26 oktober 2010 *Zorg plus* - Frans Maas; 2 november 2010 *Kronkels in de kerk* - Erik Borgman.

Informatie: Marie-Jos Verbeek, e-mail: m.j.verbeek@soeterbeeck.ru.nl

500 jaar Reformatie

Zaterdag 30 oktober 2010 onder het motto *Rewind Forward* kennismaken met Refo500 in en om de Sint-Janskerk in Gouda. Refo500 wil op een frisse manier verbindingen leggen tussen thema's uit de tijd van de Reformatie en onze tijd; terugkijkend - rewind - maar ook forward, vooruitkijkend. Het dagprogramma met een groot aantal activiteiten duurt van 10.00 tot 17.00 u. en is vrij toegankelijk. Om 19.30 begint het avondprogramma onder de titel *De Reformatie: vergissing of vooruitgang* met diverse sprekers en muzikaal omlijst door het vocaal ensemble *Cantare* uit Gouda. Kaarten hiervoor online te bestellen voor € 12,50. Voor het volledige programma en kaarten bestellen voor de avond zie www.refo500.nl/pages/144/dagprogramma.

Kritische katholieken

Sinds 2006 heeft de *Stichting Kerk Hardop* de website www.rk-kerkplein.org. 'Deze website is als een kerkplein naar het voorbeeld van de Dam in Amsterdam, met de Nieuwe Kerk en het paleis, een poppenkast en een bankgebouw, dwarrelende duiven en winkelend publiek ... De website wil kritische rooms-katholieken een platform bieden waarop hun stem gehoord kan worden.' Via een Nieuwsbrief op de hoogte blijven van nieuwe bijdragen op de website. Inschrijven via contact@rk-kerkplein.org.

Boeken

Redactie

Zinboekje Kerst

Greet Brokerhof-van der Waa maakte de foto's en schreef de teksten voor het *Zinboekje Kerst*. In dit kleine boekje 13 korte teksten vergezeld van een illustratie waarin vertrouwde kersthema's zoals kerstboom, kou, sneeuw, liefde, thuis, welkom, licht verwoord worden. Geen Jezus, kerststal of Betlehem. Het boekje, dat desalniettemin van een doorkijk en perspectief getuigt, past mensen die de traditionele kerkelijke interpretatie van het kerstfeest ontgroeid zijn of van zich hebben afgezet maar wel op het basale vertrouwen van die dagen aangesproken willen worden.

Peer Verhoeven

Greet Brokerhof-van der Waa
Zinboekje Kerstmis Oase Media bv
Hoevelaken, 2010; ISBN 978 90 7915 509 5

De psalmen uit hun schaduw

'Psalm 119 was mijn eerste kennismaking met de psalmen toen ik eind jaren '90 mijn gang naar de Benedictusabdij de Achelse Kluis begon te vinden. In het begin gingen mijn haren overeind staan bij menig vers dat gezongen werd. Heel langzaam kon ik ervoor openstaan en kijken naar de diepere betekenis. Inmiddels ben ik ruim 10 jaar verder en zijn de psalmen - alle psalmen - de rode draad in mijn leven geworden. Oude taal verandert in nieuwe taal; zo zal het altijd blijven.' Francien van de Beek heeft onder de titel *Ik groet het licht. De psalmen uit hun schaduw* alle 150 psalmen eigentijds vertaald al had ze aanvankelijk wel moeite met enkele of elementen ervan. Zij lardeert haar psalmen met korte opmerkingen, foto's en verwijzingen naar de Bhagavad Gita, die zij in de periode waarin zij haar psalmen corrigeerde 's morgens las. De naam 'Heer' gebruikt Francien van de Beek niet en t.a.v. de naam 'God' zegt ze enig voorbehoud te willen maken. Desalniettemin gebruikt ze deze naam overdiger dan nodig. De tekst kent enkele slordigheden zoals in vers 12 van psalm 18 en vers 3 van psalm 23. Toch een mooi boek voor stille momenten.

Peer Verhoeven

Francien van de Beek *Ik groet het licht
De psalmen uit hun schaduw* Narratio,
ISBN 978 90 5263 488 3; € 17,50

40 jaar Pastoraal werksters

Veertig jaar geleden werden in de katholieke kerk in Nederland de eerste pastoraal werkers aangesteld. Dit was voor hun beroepsvereniging VPW aanleiding om een bundel te publiceren rond deze figuur en diens functioneren. Naast een terugblik en

allerlei beschouwingen van deskundigen bevat de bundel ook getuigenissen van pastoraal werkers en werksters over hun werk. De bundel komt op een moment dat de nieuwe visie op kerk en ambt van het Vaticaans Concilie door de huidige kerkleiding nauwelijks nog ondersteund wordt. In die nieuwe visie kreeg de pastoraal werker een structurele plaats in het ambt van de kerk. Die is nu weer problematisch. De hele bundel is doortrokken van de worsteling om ondanks deze ontwikkeling de pastoraal werker een plaats te geven in het kerkelijk werk zonder de ambtsopvatting van de huidige leiding uitdrukkelijk in vraag te stellen. Men wil duidelijk het conflict vermijden om het zinvol werk van de pastoraal werk(st)ers niet te verstoren. Dit maakt wél dat weinig ruimte wordt besteed aan hun dagelijks werk in de moderne pluriforme en seculiere maatschappij. Het komt aan bod in een aantal van de getuigenissen en in een enkel artikel, zoals dat van Corry van Straten over de pastor als geestelijk verzorger in een psychiatrisch ziekenhuis. Het boek is vooral interessant voor pastoraal werkers om hun eigen positie te verhelderen en voor wie een pastoraal werker in eigen kring wil ondersteunen.

Jef De Schepper

Ton Beugelsdijk en Nico Bulter (red.) *Een eigen
charisma. 40 jaar pastoraal werksters*
Valkhof Pers 2010; ISBN 978 90 5625 321 9

De Bijbelscheurkalender 2011

De Bijbelscheurkalender onder redactie van Mirjam Elbers en Ad van Nieuwpoort is uit! Een dagelijkse inleiding voor beginners, agnosten of gevorderden die weer van voor af aan willen beginnen. Aan de hand van twaalf hardnekkige misverstanden over de bijbel wordt de lezer meegenomen op ontdekkingsstocht naar een nieuwe manier van bijbellezen. Dit alles in de vooronderstelling dat de bijbel ons nog wel eens meer te zeggen zou kunnen hebben dan we dachten. Met elke zondag een nieuw gedicht van Karel Eykman, met een lach en een traan. Aan deze kalender werkten verder mee: Rochus Zuurmond, Piet van Midden, Jessa van der Vaart, Karel Deurloo, Marco Visser, Klaas Vos en Nico ter Linden.

Bijbel Scheurkalender

In elke boekhandel 978 90 551 5548 4 € 14,95

Missie-Zendingskalender 2011

Afrikaanse kunst maakt de Missie-Zendingskalender 2011 tot een feest. De Missie-Zendingskalender van 2011 bestaat uit prachtige schilderijen van de Nigeriaanse

kunstenaar Tony Nwachukwu. In opvallend kleurige beelden neemt de kunstenaar ons mee op zijn zoektocht naar de eigen Afrikaanse identiteit. In de extra pagina's van de nieuwe kalender leest u meer over het leven van deze kunstenaar; een krachtige, inspirerende man. Nwachukwu vertelt daarnaast over de uitdagingen waar zijn geboorteland Nigeria voor staat. En hij geeft zijn visie op hoe Nigeria deze uitdagingen kan trotseren.

Missie Zendingskalender
campagnes@mensenmeteenmissie.nl
of (070) 313 67 33; € 12,- incl. verzendkosten

Ogenblikken

'Ogenblikken
gevangen onderweg
tot zwijgen gebracht
en opnieuw laten spreken
in beeldende taal.'

Fotograaf Vincent Nabbe werd op zijn reizen getroffen door momenten van uitbundig en verstild leven. Maar ook momenten van weemoed om de onherroepelijke dood. Zijn vader Louis Nabbe liet zich inspireren door een aantal zelfgekozen foto's uit die verzamelde momenten en vertaalde die op eigen wijze.

Louis en Vincent Nabbe *Ogenblikken* Uitgeverij
Het Veerhuis Alphen a.d. Maas 2010
ISBN: 978 90 8730 029 6; Prijs € 14,90
In de boekhandel maar ook via
www.uitgeverijveerhuis.nl

Met het septembernummer waaien van alle kanten de jaarthema's het bureau van De Roerom binnen. Interessant te lezen met welke gedachten men aan het nieuwe kerkelijk seizoen wil gaan beginnen. En hoe men hoopt er vorm aan te kunnen geven, zodat velen er zich door aangesproken voelen. In Parochienieuws van de Pastorale Eenheid Heilig Kruis, Nuenen Gerwen en Nederwetten laat men zich inspireren door Liedjes van verlangen.

'...Komend seizoen willen wij als kerken in Nuenen op zoek naar wat ons werkelijk drijft. Samen het vuur van ons verlangen naar een betere wereld oprakelen. Ons laten aansteken door kleine en grote liedjes van verlangen. Niet alleen op zondag, maar ook door de week. In oude en nieuwe gespreksgroepen, op thema- en filmavonden in leerhuizen en in wandelgangen. We hopen er samen een inspirerend seizoen van te maken.' En ik wens jullie heel veel mooie liedjes van verlangen toe!

Emmausparochie 's-Hertogenbosch kijkt nog even met grote dankbaarheid terug. Om meteen met de deur in huis te vallen. *'Dit keer ligt het accent volledig op onze verantwoordelijkheid voor wie binnen onze samenleving tussen wal en schip dreigen te vallen. De openingsviering staat daarom geheel en al in het teken van het PUB, het Pastoraal Uitzendbureau. Deze viering moge voor ons de opmaat zijn voor onze voortdurende aandacht voor dat Bijbelse trio: de weduwe, de wees en de vreemdeling. Zij staan voor de zwaksten binnen onze samenleving. En omdat we Gods handen en voeten, ogen en oren zijn, daarom moeten wij die woorden uit het boek Deuteronomium waarmaken. ...'* Ik sluit me van harte aan bij de slotwens *'Dat dit werkjaar veel mensen ten goede mag komen!'*

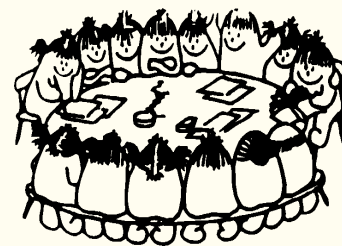
Wat het jaarthema van Wij samen kerk, R.K.-Parochie Druten en Puiflijk is, kan ik niet echt ontdekken. Wat wel opvalt. *'Dit jaar bestaat ons kerkgebouw aan de Kattenburg 150 jaar. Al sinds 1978 is er in de Protestantse gemeente van Druten een min of meer vaste groep gemeentelieden die ongeveer eens in de twee jaar een cabaretavond verzorgt. Cabaret met de K van Kerk. Kerkbaret dus. In de vorm van een lied of een sketch worden voorvalletjes en gebeurtenissen in de kerkelijke gemeente met een lach en een traan voor het voetlicht gebracht. Natuurlijk heet het kerkbaret zich deze keer laten inspireren door de 150e verjaardag van het kerkgebouw. En als kerkbaret zich in het ontstaan van onze kerk verdiept, dan blijkt dat ineens een heel vreemde geschiedenis te zijn ... Echt héél vreemd! Inmiddels is een nieuw*

verrassend programma, met onlogische vaart en zonder pauze, al (bijna) klaar!... Bij dezen mag u zich uitgenodigd weten op 12 november 20.00 u. in Mamre naast de kerk.' Veel plezier en wat geweldig om zulke burens te hebben!

Niet direct het jaarthema, wel de slogan bedoeld voor de nationale ziekendag 2010 in Milsbeek. Parochie O.L.Vrouw van Altijddurende Bijstand nodigt iedereen uit, dus alle kerkgangers naast gasten en vrijwilligers om na de viering nationale ziekendag in het Trefpunt samen te komen. *'Doe mee! Meedoen is van levensbelang, voor de gemeenschap die zonder de inzet van de individuele mens verkilt en voor de individuele mens die zonder de gemeenschap uitdooft. Juist de inspirerende wisselwerking houdt het hartverwarmende vuur brandend, dat het leven leefbaar en zelfs aangenaam maakt en waardoor dat, wat moeilijk te dragen is, draagbaar wordt. Doe mee! Is een uitnodiging of zelfs een oproep met twee kanten: Doe zelf mee en nodig de ander uit om ook mee te doen.'* Aan zo'n oproep moet je toch wel gehoor geven, lijkt me!

'Het vuurtje aanwakkeren', lees ik in Parochieblad R.K Parochie Sint Norbertus. Waarmee getracht wordt om de geloofsgemeenschap na de vakantie weer volop in gang te zetten. *'... Precies als op het moment dat het vuur gedooft lijkt: wanneer je begint te blazen gloeit het smeulende hout weer op en met wat extra brandstof slaan al snel de vlammen weer uit. ... Na een heel jaar van vlammen is het nodig even op te laden, even bij te tanken. Termen die verwijzen naar het opnieuw verzamelen van energie, van brandstof. En met deze energie kan het vuur weer hoog gaan oplaaien. Kunnen we samen het vuur weer hoog doen oplaaien...'* Veel gloed en warmte nu en het hele jaar door!

Maar niet iedere parochie werkt met een jaarthema. Of moet er meer tussen de regels door gelezen worden? Wat valt er te denken van Montfort Onderweg Montfortparochie Tilburg? *'De pastorale raad vervangt het liturgisch beraad, het diaconaal beraad, het catechetisch beraad en het pastoraal beraad. ...Tijdens de laatste vergadering hebben we een notitie over de diaconie vastgelegd. Bij het vaststellen van het beleid zijn we uitgegaan van de werken van barmhartigheid. Je moet dan concluderen, dat het tot onze kerntaken behoort om zorg te dragen voor de naaste, om relaties te onderhouden met sociale en maatschappelijke organisaties, om elkaar te informeren, om zo nodig te protesteren als zaken rond gerechtigheid en vrede in het geding zijn. ... De parochie dient ge-*

Uw parochieblad

zien de samenstelling van de bevolking zeker een diaconale gemeenschap te zijn. ...'

Welk jaarthema gaat in Winssen, Parochie Heilige Antonius van Padua een rol spelen? *'... In de komende maanden zal het kerkgebouw een restauratie ondergaan. Het kan duren tot volgend jaar na Pasen. Een nieuwe school verrijst op de plaats van de oude school. Dat verfraait ook het dorpsgezicht. Alleen het Groene Hart rond de kerk mag maar niet groen worden. Terwijl de bewoners rond dit Groene Hart en het kerkbestuur er zich aan ergeren, wordt elders bepaald wat er gedaan zou moeten worden. In de maand september zal weer de huis-aan-huis collecte worden gehouden voor projecten in ontwikkelingslanden waar Winsse-naren aan mee werken of aan meegewerkt hebben.'* Naast vier oude projecten ook een heel nieuw project van Karen Baars uit de Geerstraat hier uit Winssen, die straks in oktober via Edukans met een klein reisgroepje kleuteronderwijs gaat introduceren in Ethiopië. Oog voor dichtbij en oog voor veraf!

Emmaüs bij u thuis. Van Esscharen, Gassel, Grave en Velp. *'Na de zomerpauze gaan we een nieuw werkjaar binnen. Met onze parochie als herberg, thuiskomen en weer verder trekken. Een herberg is een plek waar je gastvrij onthaald wordt, een plek waar je kunt schuilen voor het donker, waar je bij elkaar op verhaal kunt komen.... Waar mensen er zijn voor elkaar daar is God in het spel. Zijn naam is niet voor niks: ik zal er zijn voor jou. Wie wij als christen zijn zie je in het leven van alledag waar mensen zelf worden tot een herberg. Waar mensen echt begaan zijn met anderen. Waar mensen ondanks het feit dat ze het zelf niet al te breed hebben hun vakantie delen met kinderen uit landen waar ze het veel minder hebben, waar mensen optrekken met vluchtelingen in de knel, waar mensen met veel enthousiasme geld en goed inzamelen om anderen te ondersteunen. Waar mensen mild zijn geworden en respectvol naar anderen toe.'* Dit is een levensprogramma!

In vrede leven met God

Paulien van Bohemen

Theologie studeren roept vragen op. Mensen om me heen vragen of daar bezwen wordt dat God echt bestaat. Ik studeer en doordenk, maar in plaats van dichterbij de waarheid te komen, stel ik God en mezelf alleen maar meer vragen. Theologie is een brede studie. Graag deel ik elke maand een stukje van die veelzijdigheid met de lezers van De Roerom.

De laatste tijd ben ik aan lezen toegekomen. Lezen is voor mij een bron van kennis en inspiratie. Ik ben op reis gegaan in de wereld van theologie en filosofie en heb er een belangrijk inzicht verworven. Het heeft God dichterbij me gebracht.

Deductie en inductie

In een lijvig boek over filosofie stuitte ik op een interessante passage over Aristoteles. In tegenstelling tot anderen in en voor zijn tijd hechtte deze filosoof meer waarde aan inductie als bron van kennis dan aan deductie. Deductie betekent, dat je voor kennis afgaat op algemene begrippen en beginselen, zoals Plato doet met zijn ideewereld. Daaruit worden afzonderlijke gevallen afgeleid. Inductie is het tegenovergestelde. Om kennis te vergaren vertrek je vanuit afzonderlijke situaties in de waarneembare wereld om van daaruit tot algemene begrippen te komen. Inductie is minder dwingend en levert minder zekerheden op dan deductie. Anderzijds geeft inductie nieuwe kennis, wat deductie niet doet. Gebieden van logica en wiskunde hanteren het deductie-principe. Andere kennis-gebieden niet, met uitzondering van de rechtswetenschap en de theologie. De Heilige Schrift zou onaanvechtbaar zijn en gelden als beginsel; als vertrekpunt vanwaaruit alles kan en moet worden afgeleid. Theologie en deductie? Ik kreeg er een onrustig en zelfs onheilspellend gevoel bij. Want volgens mij is het deze combinatie die zowel de kerkganger als God zo goed als om zeep brengt.

Kerk zijn

Voor hen
Die kerk willen zijn
Met en voor elkaar
Waar God en mens
niet klein te krijgen zijn.

Religie is overal

Veel leiders in de kerk hanteren het deductie-principe van de theologie. Vanuit de onfeilbare Schrift en dus van bovenaf bepalen wat wel en niet te geloven is en hoe te handelen. Daaruit komt voort, dat kerken aanbodgericht werken: dit is wat wij te bieden hebben; het is waarheid waarin gelovigen zich moeten voegen. Godsdienstsocioloog Meerten ter Borg stelt

(© Foto: Berna Verhoeven)

terecht, dat de kerken zich zouden moeten verdiepen in wat mensen tot gelovigen maakt. Religie zal nooit verdwijnen, ook niet in de seculiere wereld, omdat mensen blijven beseffen kwetsbaar te zijn. Daarnaast willen zij hun handelen in een zinvol perspectief plaatsen. Ter Borg zegt, dat religie zich heeft losgemaakt van de traditionele banden en overall in is gaan zitten.

Van weten naar zoeken

Wanneer de kerk goed kijkt naar de mensen en hun geloven op waarde weet te schatten, zouden zij een andere positie innemen: vraaggericht werken, luisteren naar zin-vragen en de behoefte van mensen om - kwetsbaar als ze zijn - gedragen te worden. Horen naar wat in mensen leeft en vanuit hun kleine verhalen met hen zoeken naar boven, naar God. Het huidige deductie-begrip van zeker weten dat de kerk hanteert verspringt dan naar het minder dwingend tastend zoeken op basis van het inductie-begrip. Het is een bron van nieuwe kennis door middel van ervaring; een rijkdom aan godsbeelden op basis van een meer waarachtig beleefd geloof.

Ruimte voor God

Steeds meer gelovigen willen niet voorgeschreven krijgen hoe zij God moeten zien. Door regels en geboden binnen de kerk

zijn zij het contact met God kwijtgeraakt. Vele gelovigen zeggen de kerk als instituut vaarwel. Wat gebeurt er als zij buiten de kerk op zoek gaan naar God? Daar lijkt meer vrijheid en onafhankelijkheid om te geloven en over God te praten. God

komt dichterbij mensen. Theoloog Kuitert stelt in een van zijn boeken, dat God in de seculiere wereld meer ruimte kan krijgen dan in kerken. Het deductie-begrip in de kerk is in botsing gekomen met het inductiebegrip dat meer en meer de overhand krijgt in de huidige postmoderne samenleving. Mensen spreken over God in metaforen. Het geeft iets weer van hoe mensen God zien en beleven. Ze kunnen niet anders dan over God spreken in persoonstermen. Zolang mensen beseffen dat God niet samenvalt met die metaforen is dat prima. Het kan een schat aan beelden over God opleveren.

Uit angst

Uit angst voor wie er aan de haal gaan met God reageert de kerk met veiligheidsmaatregelen en stelt ze garanties in de vorm van eisen voor vieren en leven. Dit vergroot wederzijds de afstand en het wantrouwen. Dietrich Bonhoeffer zegt dat veiligheid creëren wezenlijk anders is dan vrede brengen. Veiligheid hangt samen met zekerstellen en eist maatregelen zoals regels en wetten; desnoods in de vorm van oorlog. Vrede is een open vraag en laat zich nooit zekerstellen. Met hem vraag ik mij dan ook af, hoe de vrede van Christus kan komen wanneer de kerk voor veiligheid kiest.

“ Aanhaling- Steken”

Cees Remmers

* ‘Het enige dat niet bij meerderheid van stemmen te regelen valt is het geweten.’

Norbert Wiener

* ‘Er is genoeg voor ieders behoefte, maar niet genoeg voor ieders hebzucht.’

Mahatma Gandhi

* ‘De Kerk heeft mensen nodig die tegenspel bieden, twijfelen, zich verloren voelen maar God vinden in de woestijn, mensen als Elia, Mozes, Franciscus, Titus Brandsma. Wat is een fuga zonder tegenstem... en de Kerk en haar leiders moeten inzien dat een eenstemmige Bach niets is. Er moet 'n tweede stem zijn.’

Kees Waaijman

* ‘De Kerk hoort ons als katholieken te vertrouwen wanneer wij weloverwogen op basis van een ontwikkeld geweten beslissingen nemen over ons leven, de manieren waarop wij ons geloof tot uitdrukking brengen, ons gebed, onze spiritualiteit en onze betrokkenheid op de wereld.’

Bisschop Kevin Dowling

* ‘Er zijn mensen die zingen, niet omdat zij dat willen maar omdat er een stem in hen oprijst. Zo zijn er ook mensen die geloven; niet uit angst en niet uit hoop op beloning maar omdat zij krachtens hun wezen niet anders kunnen.’

Abel Herzberg

* ‘In de huidige seculiere cultuur is het voor bisschoppen verleidelijk zich te richten op een kleine heilige rest. Maar dat is een weinig katholiek dwaalspoor.’

Bisschop Gerard de Korte

* ‘Een conservatief is iemand die het verleden met optimisme tegemoet ziet.’

Levi Weemoedt

Hemelsblauw

Toon van Beek

Ik vroeg ons moeder waarom Maria altijd een blauwe pon draagt. Ze wees naar boven. Daar was de lucht blauw met schapenwolkjes, waarop de engelen gejaagd door de wind voorbij zoeven. ‘Blauw is de kleur van de hemel en Maria is de koningin van de hemel’ zei ons moeder. En weer was mijn kinderlijke kennis van het volksgeloof iets groter. Afgelopen zomer stapte ik met ons vrouw een volledig blauwe wereld binnen. Was ik in de hemel? De hemel beware me! In zekere zin was ik er wel. Wij deden fietsend langs de Rijn Mainz aan met als hoogtepunt een bezoek aan de bijna duizend jaar oude St. Stephan-kerk, in de Tweede Wereldoorlog volledig vernield. Sinds de jaren '70 is de kerk hersteld en een attractie die jaarlijks 200.000 kunstpelgrims trekt. De kerk baadt in hemelsblauw licht door de glas-in-loodramen van de Russisch-Franse kunstenaar Marc Chagall. Als je binnentreedt, laat je het aardse achter je. De blauwe gloed ver-

oorzaakt een lichte, vrolijke sfeer. Het geloof, door alle affaires van de laatste tijd steeds zwaarder geworden, hervindt de opgewekte lichtheid uit mijn jeugd.

In de middengang zit de hoogbejaarde pastoor Klaus Mayer. Hij wist de joodse Marc Chagall, die na de oorlog niets meer met Duitsland te maken wilde hebben, over te halen zijn kerk te voorzien van nieuwe ramen met bijbelse voorstellingen. Vrijwel dagelijks is hij in de Sankt Stephan aanwezig; op een harde houten

stoel achter een microfoon. Urenlang mediteert hij, steeds verwijzend naar de duizenden details in de ramen. Jong en oud luisteren ontroerd. Als het gaat om geloofs-feiten zijn het ongeletterde middeleeuwen, die de bijbelse verhalen kregen bijgebracht door kunst. De geschiedenis herhaalt zich. ‘Kijk daar’ wijst pastoor Klaus Mayer naar een voorstelling uit het aardsparadijs. De kerkdeur zwaait open en weer stapte een groep toeristen de blauwe hemel binnen. Geen Petrus te bekennen.

